LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY

Savaitinis

Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c

NO. 27 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, LIEPOS [JULY] 6, 1979 , OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 68-IEJI METAI

KRISLAI

Saužudiška politika
Kubiečių raginimas
Turėtų būti pavyzdžiu
Popiežiaus laiškas

A. BIMBA

Izraelyje labai veiklios fanatikų Gush Emunim frakcijos konfiskavimas Izraelio okupuotų arabų žemių ir jose steigimas sodybų neva vardan užtikrinimo Izraeliui saugumo rimtai galvojančiuose izraeliečiuose sukėlė audrą protestų. Jie smerkia Izraelio vyriausybę, kad jinai tą fanatikų žygį užgiria ir remia. Tokia politika Izraeliui neša ne saugią ateitį, bet saužudystę.

Sią Izraelio valdžios politiką labai aštriai smerkia New Yorke leidžiamas laikraštis "Freiheit." Jis praneša, kad šiomis dienomis grupė iš 59 žymiausių Amerikos žydų veikėjų pasiuntė Izraelio valdžiai savo protestą prieš jos politiką. Bet neatrodo, kad Izraelio dabartinė vadovybė su tais protestais bei pasmerkimais skaitysis. Naujų žydų kolonijų steigimas konfiskuotose arabų žemėse tebesitęsia.

□

Kaip žinoma, šioje šalyje gyvuoja nemaža kubiečių kolonija. Gana geras jų skaičius yra iš Kubos pabėgę per ir po ten įvykusios socialistinės revoliucijos. Jie buvo revoliucijai priešingi, ir todėl bėgo. Bet daug jų pakeitė savo nuomonę. Kai kurie buvo sugrįžę į tėvynę ir savo akimis pamatė joje padarytą didelę, palyginti trumpu laiku, tiesiog stebėtiną pažangą visose gyvenimo srityse.

Ir štai dienraštyje "Daily World" (birž. 27 d.) skaitome iš Washingtono pranešimą, kad net 10,000 kubiečių pasirašė ir pasiuntė šios šalies Valstybės Departamentui raginimą be atidėliojimo sunormalizuoti santykius su jų gimtine. Jie teisingai sako, kad to reikalauja geriausi abiejų šalių interesai.

□

Visos darbo unijos didelės ir mažos, turėtų rūpintis ne tik savo narių duona ir druska, bet ir visais kitais visuomeniniais reikalais. Visos jos turėtų mokytis iš Jungtinės Automobilistų Unijos. Paimkime kovą prieš branduolinio karo grėsmę prieš ginklavimosi varžybas, už pasaulinę taiką. Tai pats svarbiausias pasaulinės reikšmės ir prasmės klausimas.

O kur mūsų unijos ir jų balsas? Iš didžųjų unijų kol kas, rodosi, yra prabilusi tik Automobilistų unijos vadovybe. Štai Senato dienotvarkėje branduolinio ginklavimosi apribojimo sutarties (SALT II) ratifikavimo klausimas. Automobilistų Unijos Vykdomoji Taryba tuoj pasisakė už sutarties patvirtinimą ir reikalauja, kad Senatas tą padarytų. Taip pat šios unijos visa eilė lokalų jau pasisakė už sutartį.

□

Galimas daiktas, kad lenkų tautos sūnus Popiežiaus Jonas Paulius II istorijon įeis politiniai gudriausiu popiežiumi. Jis mato pasaulyje didelius pasikeitimus ir bando Vatikano politiką jiems

[Tąsa 4 pusl.]

Republikonų vadai optimistiškai žiūri į 1980 metų rinkimus

Respublikonų Partijos nacionalio komiteto pirmininkas Geore Bush [kairėje] ir kongresmanas John B. Anderson, komiteto narys.

Minneapolis. — Birželio paskutinėmis dienomis čia įvyko Republikonų Nacionalio Komiteto susirinkimas. Jame buvo aptarti ateinantieji 1980 m. prezidentiniai rinkimai. Susirinkimas praėjęs labai pakilusioje dvasioje. Komiteto pirmininkas George Bush ir visi nariai labai optimistiškai žiūri į būsimus rinkimus. Jie mano, kad Republikonų Partijos kandidatui laimėti sąlygos yra labai geros. Jie sako, kad demokratų įtaka paskutiniais pora metų esanti žymiai nupuolusi, o republikonų pakilo. Demokratų vadovavimas žmonėse esąs labai nusmukęs, nes prezidentas Carteris neištęsėjo per rinkimus duotų pažadų. Jo prezidentavimu yra labai nusivylusios darbo unijos ir juodųjų žmonių masės, kurios praėjusiuose rinkimuose beveik vieningai rėmė jo kandidatūrą.

Apkaltintos dvi anglies kompanijos

Cattlesburg, Ky. — 1976 metais Kentucky valstijos anglies kasykloje įvyko dvi baisios eksplozijos, kuriose buvo 26 angliakasiai. Po pirmos eksplozijos, kuri įvyko kovo 8 d., kurioje žuvo 15 angliakasių, jų lavonus išėmus, už dviejų dienų buvo pasiųsti angliakasiais paruošti kasyklų valdžios inspektoriams ją inspektuoti. Tuo laiku kasykloje įvyko kita eksplozija, kurioje žuvo 11 darbininkų. Dabar federalinė džiūrė išnešė kriminališkus kaltinimus prieš Sofia Coal Company ir Blue Diamond Coal Company viršininkus. Jie kaltinami, kad jie nepasirūpino kasyklos saugumu, nebuvo įvedę reikalingos ventiliacijos sistemos, todėl ji prisipildė dujomis, kurios ir eksplodavo.

Be to, pirmoje eksplozijoje 15 žuvusių angliakasių našlės yra patraukusios teisman Diamond Coal Company viršininkus ir reikalauja iš jų net 60 milijonų dolerių atlyginimo. Abiejuose atsitikimuose teismas gali nusitęst net kelis metų, kol teismai išneš nuosprendį.

Pasikėsinimas ant jo gyvybės

Gen. Alexander M. Haig

Casteau, Belgija. — Birželio 25 dieną čia amerikiečiai generolui A. M. Haig, NATO ginkluotų jėgų komandieriui, važiuojant į darbą kokie nors piktadariai prie jo lumozinos išsprogdino bombą. Jis laimingas, kad jo neužmušė. Ant jo gyvybės pasikėsintojų motyvai nenustatyti, bent neskelbiami.

Addis Ababa. — Etiopijos pažangi demokratinė valdžia pradėjo labai platų vajų už panaikinimą šalyje beraščių, kurių šiandien yra dar daug. Už trijų metų visi septyni milijonai etijopijiečių jau mokės rašyti ir skaityti.

NEVEDUSIŲ PORŲ SKAIČIUS ŠIOJE ŠALYJE PASIDVIGUBINO

Washingtonas. — Cenzo Biuras raportuoja, kad Jungtinėse Valstijose tarp 1970 ir 1978 m. nevedusių porų skaičius, bendrai gyventojus imant, daugiau negu pasidvigubino. Bet jeigu imsime gyventojus žemiau 25 metų amžiaus, tai tarp jų nevedusių porų skaičius padidėjo daugiau negu 8 kartus!

Vietnamo Socialistinė Respublika kaltina Washingtoną ir Pekiną

Hanojus. — Kaip tik Amerikos imperializmas ir Pekino ekspansionistai yra kalti, kad iš Vietnamo, Kambodijos ir Laoso "pabėgo" šimtai tūkstančių žmonių, ir kaip tik Amerikos imperializmui ir Pekino ekspansionistams turi tekti visa atsakomybė už sunkumus, susidariusius ryšium su pabėgėlių neteisetu išvykimu, sakoma Vietnamo Socialistinės Respublikos užsienio reikalų ministerijos pareiškime.

Pareiškime primenama, kad 1975 metais, marionetinio režimo žlugimo Pietų Vietname išvakarėse, Amerikos imperialistai specialiai skleidė gandus apie kažkokį "kraujo praliejimą," kuris laukia gyventojų, atėjus Vietnamo patriotams. Gandai buvo skleidžiami, siekiant įbauginti Pietų Vietnamo gyventojus ir paskatinti bėgimą iš šalies. Iš 160 tūkstančių žmonių, kurie faktiškai prievarta buvo išvežti iš šalies, daugelis žuvo.

Nuo praėjusių metų pradžios pažymima pareiškime, Kinijos valdantieji sluoksniai per savo agentūrą Vietname ėmė skleisti gandus, kad Kinijos ir Vietnamo karas neišvengiamas, ir šimtai tūkstančių kinų tautybės asmenų pabėgo į Kiniją. Iš šių kinų buvo parengta daug šnipų ir diversantų, kurie rodė kelią 600-tūkstantinei kinijos armijai, įsiveržusiai į Vietnamą šių metų vasario mėnesį. Patyręs pralaimėjimą, Pekinas neatsisakė agresyvių kėslų ir iki šiol į Vietnamą ir kitas Pietryčių Azijos šalis siunčia specialiai parengtus kinus iš "pabėgėlių" tarpo savo "penktajai kolonai," kuri turi padėti įgyvendinti naujas Kinijos avantiūras ir ekspansionistinius planus, papildyti.

VSR vyriausybė, sakoma dokumente, ne kartą yra pareiškusi savo užuojautą Pietryčių Azijos šalims, į kurias neteisėtai atvyksta pabėgeliai. Ji yra pareiškusi savo pasiryžimą bendradarbiauti su Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų aukščiausiojo komisaro valdyba ir su Pietryčių Azijos valstybėmis, kad būtų galima išspręsti šią problemą. Gegužės 30 dieną Vietnamo kompetentingos organizacijos susitarė su Jungtinių Tautų aukščiausiojo komisaro valdyba. Tačiau kaip tik tuo metu Pekinas ir Washingtonas ėmė skleisti grubius šmeižikiškus prasimanymus "pabėgėlių" iš VSR klausimu, mėgindami sukurstyti antivietnamiškas nuotaikas.

Kaip pažymima pareiškime, VSR vyriausybės nuomone, su Jungt. Tautų aukščiausiojo komisaro valdyba sudarytų susitarimų įgyvendinimas yra geriausia priemonė, galinti palengvinti suinteresuotų šalių sunkumus ir kartu patenkinti pasaulio visuomenę kuri domisi šiuo klausimu.

VSR vyriausybė, pažymima pareiškime, yra pasiryžusi dalyvauti tiesiogiai suinteresuotų šalių konferencijoje, kurią sušauktų Jungt. Tautų pabėgėlių reikalų aukščiausiojo komisaro valdyba. Visokiomis kitokiomis "tarptautinėmis konferencijomis" pabėgėlių klausimais siekiama užmaskuoti Amerikos imperializmo ir Pekino nusikaltimus, jos yra nukreiptos prieš Vietnamo ir Indokinijos šalių tautas ir tik trukdo išspręsti ši klausimą.

TASS-ELTA

Nutarė žymiai pakelti naftos kainą

Geneva. — Čia įvykusioje Naftą Eksportuojančių Šalių Organizacijos konvencijoje nutarta vėl pakelti naftos kainą 16 procentų. Tas reiškia, kad per pirmąjį šių metų pusmetį (šešis mėnesius) naftos kaina bus pakilus visus 50 procentų. Už importuotos naftos 43 galionių statinę Jungtinės Valstijos ir kitos naftą importuojančios šalys turės mokėti nuo mažiausia $18 iki daugiausia $23.4. Tą naftą eksportuojančių šalių organizaciją sudaro 13 šalių. Tai daugumoje yra arabiškos šalys. Žinoma, naftą importuojančios šalys protestuoja prieš tokį didelį kainos pakėlimą. Pabrangs nafta, pabrangs gazolinas ir kiti jos produktai. Bet kaip atrodo, tai eksportuojančios šalys su tuo jų protestu nesiskaito. Jos rūpinasi tik savo interesais.

Kainos vėl labai pakilo

Tik šiomis dienomis Valstybės Departamentas paskelbė apie kainų padėtį per gegužės mėnesį. Iš jo raporto sužinome, kad kainos pakilo net 1.1 procento, tiek pat, kiek ir balandžio mėnesį. Ne mažesnio kainų kilimo tikimasi ir ateinančiais mėnesiais. Kas reiškia, kad šiemet kainos pakils 13.4 procento! Ir iš valdžios pusės nieko nedaroma kainų kilimui sulaikyti.

San Francisco, Cal. — Miesto taryba vienbalsiai nutarė remti Jungtinės Farmų Darbininkų Unijos vedamą boikotą prieš daržovių (lettuce ir bananas) farmų savininkus, kurie nepripažįsta unijos.

"LAISVĖS" PRENUMERATORIAMS

Kaip jau buvo pranešta, "Laisvės" prenumerata pakilo su liepos 1 d. Kaina dabar JAV skaitytojams $12 į metus, o užsienyje [Lietuvoje, Kanadoje, Pietų Amerikoje ir kitur] $15 į metus.

ADMINISTRACIJA

Didžiųjų kapitalistinių šalių ekonominės viršūnių konferencijos dalyviai

Konferencija šiomis dienomis įvyko Japonijos sostinėje. Čia jie vaizduojami išėję iš konferencijos pasivaikščioti. Iš dešinės į kairę: Jungtinių Valstijų prezidentas Jimmy Carter; Prancūzijos prezidentas Valery Giscard d'Estaing, Italijos premjeras Giulio Andreotti; Europines Ekonominės Bendruomenės atstovas Roy Jenkins: Anglijos premjerė Margaret Thatcher, Vakarų Vokietijos premjeras Helmut Schmidt; Kanados premjeras Joe Clark; Japonijos premjeras Masayoshi Ohira.

Konferencija nutarė naftos importavimą sumažinti, apriboti. Pavyzdžiui, ateinančiais metais Jungtinės Valstijos importuos į dieną tiktai 8.5 mil. statinių.

Atmetė Jungtinių Valstijų planą

Panama City, Panama. — Birželio 27 dieną čia įvyko pasitarimas tarp Jungtinių Valstijų Valstybės Departamento pasiuntimo William Bowdler ir Nikaragvos sukilusios liaudies prieš Somozos fašistinį režimą sudarytos laikinosios Nacionalinės Vyriausybės atstovo Sergio Ramirez. Buvo svarstomas Jungtinių Valstijų siūlomas planas, kad Somoza pasitraukų iš prezidento vietos, kad Nikaragvos Kongresas sudarytų laikiną vyriausybę, kuri tuoj susisiektų su sukilėlių vadovybe ir tartųsi.

Sukilėlių sudarytos Nacionalinės Valdžios vadovybės atstovas tą planą atmetė. Sergio Ramizer sako, kad Jungt. Valstijų planas reiškia užsienio valstybės kišimąsi į Nikaragvos vidinius reikalas ir nepriimtinas. Jis sako, kad Jungtinės Valstijos turi tuojau nutraukti visus ryšius su Somozos režimu ir nepažinti Nacionalinę Vyriausybę. Nikaragvos liaudis pati susidoros su Somozos diktatūra. Lai tik Amerika tos diktatūros nebepalaiko, neberemia. Juk toji Somozos diktatūra tik Jungtinių Valstijų parama ir ginklais ir pasilaiko.

Turkija ir Bulgarija remia SALT II

Ankara. — Neseniai čia lankėsi Bulgarijos užsienio reikalų ministras P. Mladenov su oficialiu vizitu. Išleistame bendrame komunikate sakoma, kad Turkija ir Bulgarija sveikina tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos prezidento pasirašytą sutartį dėl apribojimo branduolinių ginklų—SALT II. Bulgarija ir Turkija labai priešingos ginklavimosi varžyboms, ypač branduolinio ginklavimosi varžyboms.

JAU BAUDŽIA MIRTIMI

Accra, Ghana. — Kaip žinia, Ghanoje birželio pradžioje jauni karininkai nuvertė senų karininkų režimą ir paėmė galią į savo rankas. Dabar naujoji militarinė valdžia areštuoja buvusius valdininkus ir baudžiami mirtimi. Miesto aikštėje jau viešai sušaudė 6 buvusius valdininkus.

Tikrai pasitrauksiąs

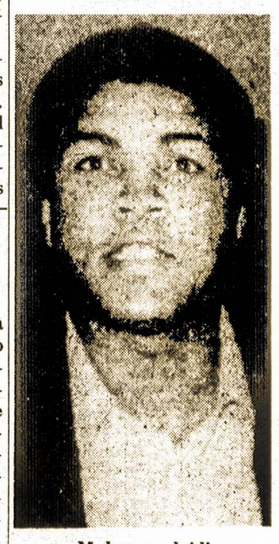

Muhammad Ali

Garsusis sunkaus svorio boksininkas Muhammad Ali trečiu kartu pareiškė, kad jis pasitraukia ir daugiau nebesikumščiuos. Tegu kas kitas laimi pasaulinio čempiono titulą. Manoma, kad šį kartą jis to nuosprendžio laikysis. Ali jau 37 metų amžiaus ir milijonierius. Nuo dabar rūpinsis tik savo sveikata ir užsiims kokia nors visuomenine veikla. Ali yra pažangių idėjų sportininkas. Jis buvo persekiojamas ir diskriminuojamas už nepritarimą Vietnamo karui.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911 — ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	$12.00	United States, per 6 months	$6.50
Canada, Lat. Amer., per year	$15.00	Canada Lat. Amer. 6 months	$8.00
Foreign countries, per year	$15.00	Foreign countries, 6 months	$8.00

Prezidento Carterio šalininkai susirūpinę

Po visą šalį sklinda gandai, kad prezidento Jimmy Carterio šalininkai ir kolegos šiandien gyvena didžiausio susirūpinimo laikus. Apart nesekmės su kova prieš kainų ir infliacijos kilimą bei dolerio vertės nukritimą pasaulinėje rinkoje, staiga užklupo visą šalies gyvenimą demoralizuojanti stoka gazolino. Nieko panašaus šis šalis dar nebuvo mačiusi visoje savo istorijoje. Kas pasidarė? Kas kaltas? Kodėl ši krizė kilo kaip tik Carteriui prezidentaujant?

Šiandien jau visiems aišku, kad ši krizė, kad ši gazolino stoka yra monopolistinių naftos korporacijų sąmokslas persipelnymo tikslu iki padangių iškelti gazolino kainą. Kaip greitai gazolino galiono kaina pasieks apie du dolerius, gazolino vėl užteksią visiems.

Kaip ten bebūtų, prezidento patarėjai ir padėjėjai susirūpinę, kad jeigu trumpu laiku nebus su šia krize susidorota, visa atsakomybė bus suversta ant prezidento pečių ir jam Demokratų Partijoje laimėti nominacijas į prezidentus antram terminui, ypač dar jeigu senatorius Kennedy sugalvotų kandidatuoti, būtų tiesiog neįmanoma. O jeigu jis ir laimėtų nominacijas, jam laimėti 1980 m. rinkimus būtų labai sunku, veikiausia į prezidento sostą vėl atsisėstų republikonas.

Padėtis esanti labai rimta ir esą kuo susirūpinti. Kitaip, žinoma, mano prezidentas. Jis mano lengvai laimėti tiek nominacijas, tiek rinkimus.

Taupymas biednuomenės sąskaita

New Yorko miesto meras Koch nesiskaito su jokiais protestais. Jis laikosi savo užsispyrimo uždaryti net keturias miesto valdžios operuojamas ligonines, ir, matyt, jis laimės. Jo planą šiomis dienomis užgyrė Miesto Sveikatos ir Ligoninių Korporacija. Už jo pasimojimą jau pasisakė ir miesto komercinė spauda su didlapiu "The N. Y. Times" priešakyje.

Uždarymas keturių ligoninių miesto biednuomenės apgyventuose rajonuose neturi jokio pateisinimo. Tai lėšų taupymas biednuomenės sąskaita. Tokiose miesto dalyse kaip Harlemas turėtų būti ligoninių skaičius didinamas, o ne mažinamas. Žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos sąlygos turėtų plečiamos, didinamos. Mero keliu taupymas lėšų yra nusidėjimas prieš patį žmoniškumą. Tam tikslui pasiekti turėtų būti surastas kitas būdas.

Čia turime dar vieną įrodymą, kaip mūsų valdininkams pirmoje vietoje doleris ir turčių reikalai, o ne liaudies sveikata ir gyvybė.

Dar vienas socializmo pranašumas

Šiandien didelę stoką naftos ir jos produktų, ypač gazolino, pergyvena ne tik Jungtines Valstijos, bet ir visos kitos išsivysčiusios kapitalistinės šalys. Betgi, kaip žinoma, nieko panašaus nesigirdi apie Tarybų Sąjungą ir kitas socialistines šalis. Ten nesiskundžiama gazolino bei kitų naftos produktų stoka. Nesigirdi, kad net tokia maža socialistinė Kuba skųstūsi . . . Kapitalistinis pasaulis pergyvena didelį nedarbo siautėjimą, tuo tarpu socialistinėse šalyse kiekvienas pajėgus ir norintis dirbti žmogus yra aprūpintas darbu.

Argi tas neparodo socialistinės santvarkos pranašumo prieš kapitalistinę santvarką?

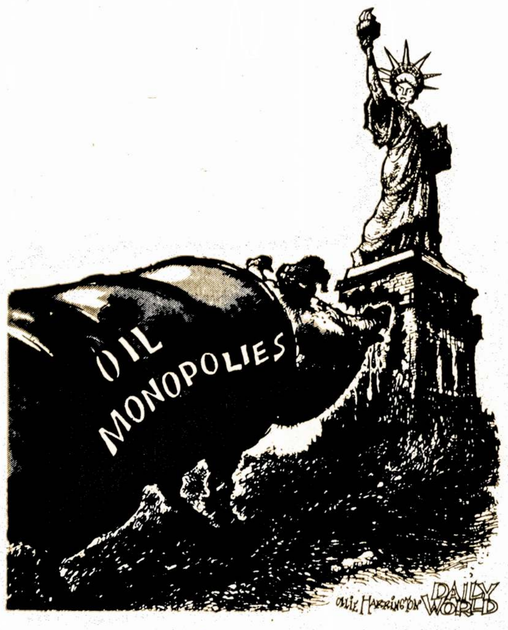

Kas ką rašo ir sako

APIE ŽYMIĄJĄ ARGENTINIETĘ LIETUVAITĘ ARCHITEKTĘ

Tik dabar mus pasiekusioje "Argentinos Lietuvių Balso" birželio mėnesio laidoje skaitome:

Arch. Liliana Kaminskaitė lankysis T. Sąjungoje

Argentinos universitetuose baigusieji architektūros studijas 1977 ir 1978 metais, 150 Architektų, 27.5. 79 išvyko studijų pagilinimo ir susipažinimui su Europos kultūrą, menu ir statybomis. Jie pasidalinę į kelias grupes lankysis įvairiuose vietuose.

Architektė Liliana Kaminskaitė, Kazimiero ir Valerijos Pronskūnaitės Kaminskų duktė, aplankys net T. Sąjungą. Bus Maskvoje, Leningrade, Kijeve ir Rygoje. Ji jau susirašė su savo pussesere, matematike Liliana Ragauskaite, gyvenančia Vilniuje, susitikti Maskvoje, L. Ragauskaitė padraugaus L. Kaminskaitei pavažinėti po T. Sąjungą, o ko gero gal net Vilnių pasieks.

Lilianos Kaminskaitės tėvai, brolis taipgi arch. Arturo Kaminskas su žmona daktare Betti Castillo, 20.5, padarė šaunias išleistuves—asado a la criolla, Kaminskų šeimos užmiestinėje viloje, San Justo mieste. Dalyvavo pusšimtis tos simpatiškos šeimos draugų. Kaip visuomet Pr. Ožinskas nuotraukose įamžino mūsų kolonijos neeilinį įvykį."

PASAULINIS SUSIDOMĖJIMAS OLIMPIADA IR PRIE JOS RUOŠIMASIS

Kaip žinoma, 1980 metais Tarybų Sąjungos sostinėje įvyks pasaulinės olimpinės žaidynės. Tarybinė žinių agentūra "TASS" iš Maskvos praneša apie labai platų jomis susidėjimą, apie jų reikšmę ir prie jų ruošimąsi:

"Šiek tiek mažiau negu keturi šimtai dienų liko iki 1980 metų Maskvos olimpinių žaidynių. Visame pasaulyje didėja susidomėjimas olimpiada, kuri pirmą kartą įvyks socialistinėje šalyje. Tai rodo ne tik ryškų olimpinių žaidynių ir olimpinio sąjūdžio autoriteto sustiprėjimą, bet ir byloja apie didžiulį susidomėjimą mūsų šalimi, jos sostine, tarybinių žmonių gyvenimu.

Siuo metu Maskvos olimpinėse statybose dirba daugiau kaip 30 tūkstančių žmonių, jų tarpe nemažai pasiuntinių iš broliškų respublikų, RTFSR kraštų ir sričių.

Visa, kas statoma, rekonstruojama, numatyta mūsų šalies ekonominio ir socialinio vystymo planuose. Visi olimpiniai objektai po žaidynių bus efektyviai panaudojami toliau vystant masinį fizkultūrinį sąjūdį, stiprinant tarybinių žmonių sveikatą, tenkinant jų kultūrinius poreikius. Pavyždžiui, milžiniškas dengtas stadionas Taikos prospekte (kartu su olimpiniu baseinu, esančiu šalia, jis užims 20-ties ha plotą), kur vyks olimpiniai boksininkų ir krepšininkų turnyrai, po žaidynių taps pačių įvairiausių varžybų, koncertų ir kitokių renginių vieta. O olimpinis kaimelis po to, kai su juo atsisveikins pasaulinio sportinio forumo dalyviai, bus perduotas Maskvos gyventojams.

Iš svarbiausių ikiolimpinio pasiruošimo klausimų, kurie šiandien jaudina Maskvos olimpiados organizatorius, galima išskirti tokius, kaip gerų darbo sąlygų žurnalistams sudarymas (jų bus akredituota 7400 žmonių), reportažų transliacijos į visus pasaulio žemynus 18-20 spalvotos televizijos ir 100 radijo kanalų užtikrinimas (specialistų apskaičiavimais XXII vasaros olimpinių žaidynių auditoriją sudarys daugiau kaip du milijardai televizijos žiūrovų), apie 600 tūkstančių tarybinių ir užsienio turistų priėmimas ir aptarnavimas.

Simboliška, kad "apvalios datos" (400 dienų, skiriančių mus nuo olimpiados pradžios) išvakarėse žaidynių organizaciniame komitete Maskvoje įvyko Bulgarijos, Graikijos, Rumunijos ir Tarybų Sąjungos olimpinių komitetų atstovų susitikimas, kuriame buvo patvirtintas olimpines ugnies estafetės maršrutas. Startavusi senojoje Olimpijoje, estafetė eis keturių valstybių teritorija ir užbaigs savo kelią Maskvos V. Lenino centrinio stadiono didžiojoje sportinėje arenoje. Olimpinė ugnis liepsnos ne tik Maskvoje, bet ir Talline, kur įvyks buriavimo regata, o taip pat Kijeve, Minske ir Leningrade, kur bus surengti olimpinio futbolo turnyro susitikimai."

APIE PASAULIO VAIKUS IR JŲ PARUOŠIMĄ GYVENIMUI

Savaitraštis "Literatūra ir menas" (geg. 12 d.) atspausdino į lietuvių kalbą išverstą Tarptautinės vaikų ir jaunimo tarybos ryšium su Jungtinių Tautų paskelbimą šių metų Tarptautiniais Vaikų metais pareiškimą, kuriame sakoma:

"Tarptautiniais vaikų metais mes privalome padaryti viską, kad viso pasaulio vaikai, pirma,—mokėtų skaityti, antra,—gerai būtų aprūpinti knygomis, atitinkančiomis jų poreikius ir interesus. Kadangi ateitis bus kuriama mūsų vaikų protu ir rankomis, mes norime apginkluoti juos idėjomis ir idealais, žiniomis ir įkvėpimu, būtinu tam, kad pasaulis taptų geresnis. Mes privalome rūpintis ne tik fizine ir materialine gerove, bet ir jų socialiniu, doroviniu bei kultūriniu vystymusi. Todėl visiems vaikams būtina suteikti laisvę ir priemones visapusiškiausiam jų gabumų išvystymui. Negalima leisti, kad nors prieš vieną vaiką bet kurioje šalyje užsidarytų durys dėl jo neraštingumo ar nežinojimo. Knygose vaikai gali perskaityti apie žmonijos pasiekimus praeityje ir apie ateities tikslų siekimą. Šiandien mes privalome rašyti vaikams knygas, kurios padėtų kurti šviesesnę ateitį. Kokios knygos reikalingos vaikams? Visų pirma, jiems reikalingi vadovėliai, bet dar labiau jie stokoja įvairiausių knygų savarankiškam skaitymui, atokvėpio valandai, laisvalaikiui. Turimos galvoje, pavyzdžiui, fantastinio turinio knygos, kurios ugdo vaizduotę, veda prie meninės kūrybos viršūnių arba plečia mokslinį akiratį; knygos, skirtos draugystės, taikos ir tarpusavio supratimo stiprinimui; knygos, supažindinančios su kitomis tautomis; knygos, kuriose draugiškai ir nešabloniškai vaizduojamos įvairios etninės grupės ir kultūros; knygos, kurios moko santarvėje gyventi vaikus mūsų sudėtingame pasaulyje; knygos, supažindinančios juos su savo šalies nacionaliniu palikimu: su jos istorija, mitais, legendomis ir folkloru: knygos, parašytos ir iliustruotos žmonių, tvirtai susietų su šalies nacionaline kultūra, žadinančios vaikų nacionalinio pasididžiavimo ir priklausomybės atitinkamai kultūrai jausmą. Knygos, kurios pripažindamos kultūrinę įvairovę, vis dėlto pabrėžtų ir tai, kas bendra visai žmonijai, knygos, ugdančios atsakomybės jausmą už planetą, kurioje gyvename. Knygos, skatinančios visuotinį raštingumą: lengvos ir kartu įdomios, suteikiančios pradedantiems skaityti vaikams galimybę tobulinti savo skaitymo įgūdžius; knygos skatinančios ir vystančios vaikų smalsumą, norą skaityti ir sužinoti naują; knygos, kurios pasakoja apie įvairias profesijas ir skiepija jauniems skaitytojams įgūdžius, būtinus savarankiškame gyvenime; knygos, kurios supažindina su kitų žmonių gyvenimu bei problemomis ir kartu padeda geriau suprasti savas problemas; gražios knygelės—paveikslėliai, kurios žadina vaikų meninį skonį; pasakos, iš kurių lauki stebuklų, juokingos istorijos, kurias lydi šypsena; liūdnos istorijos, sukeliančios užuojautą."

TARYBŲ LIETUVOS PADANGĖJE

Kosmonautas Vilniuje

Vilniaus kelių gamyklų inžinieriai ir darbininkai rinkosi į "Energijos" klubą susitikti su kosmonautu, dukart Tarybų Sąjungos Didvyriu V. Sevastjanovu. Išvakarėse Lietuvos sostinės atstovai, svečiui aerouoste įteikė gėlių puokštes.

— Iš padangių tolių mačiau jūsų gintarinį kraštą, Baltijos krantus,—pasakojo kosmonautas. Jis kalbėjo apie kosminių skrydžių praktinę mokslo reikšmę, atsakė į gausius klausimus.

Žinijos draugijos salėje įvyko įdomi kosmonauto paskaita apie kosminių kelionių perspektyvas.

Kauno baldai Olimpiados—80 svečiams

Sekančiais metais Maskvoje įvyksiančiai Olimpiadai statomi įvairūs sportiniai įrenginiai. Tarybų Sąjungos sostinė taip pat pasipuoš naujais viešbučiais, kuriuose gyvens svečiai iš viso pasaulio. Kauno baldininkams patikėta garbinga pareiga—Olimpiadai—80 statomus viešbučius aprūpinti įvairiais baldais. Komisija aukštai įvertino Kauno baldų įmonių darbininkų pagamintu lovų, kėdžių, staliukų ir kt. pavyzdžius. Prasidėjo šių baldų masinė gamyba.

Draugauja dailininkai . . .

Panevėžys. Miesto parodų rūmuose atidaryta Baltarusijos dailininkų akvarelės paroda. 30 kaimyninės respublikos dailininkų demonstruoja per 100 darbų. Panevėžiečiai gyvai domisi kaimynų kūryba.

Panevėžio dailininkų ekspozicija Minske sulaukė labai palankaus įvertinimo. Šios pasikeitimo parodos tampa tradicinėmis.

. . . . ir miestai

Kapsukas. Vyksta tradicinės Alytaus ir Kapsuko dienos. Pas dzūkus vyksta meno saviveiklos kolektyvai, geriausi rajono žmonės, paskaitininkai. Alytuje lankėsi suvalkiečių liaudies muzikinis dramos teatras, Kapsuko pedagoginės mokyklos dainų ir šokių ansamblis. Kapsuke koncertavo Alytaus namų statybos kombinato saviveiklininkai.

Paruošė **H. Vencevičius**

DĖKOJAME

Siunčiame nuoširdžią padėką visiems bičiuliams užjautusiems mus Tėveliui mirus.

Onutė ir **Robertas Žiugždai**
Vilnius, LTSR

Neseniai Birštonas pasipuošė naujais kultūros rūmais. Salėje—540 vietų žiūrovams, daug specialių patalpų kaimo kapelai, ansambliams, liaudies teatrui, skaitovams ir kitiems saviveikliininkams. Bibliotekoje sukaupta daugiau kaip 30 tūkstančių knygų suaugusiems ir jaunimui. Fonoteka siūlo muzikos mėgėjams apie du tūkstančius plokštelių.

Nuotraukoje: kultūros namų estradinis ansamblis.
A. Sabaliausko nuotrauka

Liuksemburgo pažangios spaudos puslapiuose

Liuksemburgas yra viena mažiausių V. Europos valstybėlių, kunigaikštijų, tačiau jos pažangus laikraštis, komunistų partijos organas "Die Zeitung vum Letzebuerger Vollek" (Letzenburgo tautos laikraštis) yra vienas įdomiausių, gerai suredaguotas ir turi nemažą autoritetą. Laikraštis drąsiai pasisako tiek vidaus politikos, tiek užsienio klausimais, duodamas drąsų atkirtį Tarybų Sąjungos priešams, demaskuodamas įvairiausius prasimanymus mūsų šalies atžvilgiu. Tad pakeliaukime šio įdomaus laikraščio puslapiais po šią nedidelę, nykštukinę kunigaikštiją, pažiūrėkime, kas dedasi margame pasaulyje.

Ir taip prieš mane keli paskutiniai sausio mėnesio šio laikraščio numeriai.

Gautomis patikinomis žiniomis iš Romos, Italijoje, Neapolio mieste praėjusiais metais pasirodė nepažįstama vaikų liga, pareikalavusi 36 aukų, kuria serga vaikai išimtinai iki trijų metų amžiaus. Jos simptomai yra sekantys. Po karščio ir persilaužimo prasideda mėšlungis, tampymas ir vaikai laike 24 valandų miršta. Jokie skiepai nepadeda. Laikraščio "Messaggero" nuomone, galvojama, kad atsirado naujas virusas, kuris apninka kvėpavimo takus, tuo iššaukdamas šį nepažįstamą medicinai susirgimą.

Sausio 9 dienos redakciniame straipsnyje "Socialinis Tarybų šalies pavyzdys" duodamas atkirtis, kodėl Vakarų Europoje daug kas neapkenčia Tarybų Sąjungos. Dar niekad,—rašo laikraštis, Vakaruose mitas apie tariamą "tarybinę grėsmę" nebuvo taip nusidėvėjęs kaip dabar. Nėra dienos, kad eilinis pilietis nebūtų gazdinamas tarybinėmis raketomis, tankais, povandeniniais laivais ir panašiai. "Tarybinių agresyvių kėslų" dešifravimas yra pagrindinė visos Vakarų Europos informacijos tarnybos tema.

Vakarų politikai,—rašo toliau laikraštis, taip pat nėra naivūs žmonės ir gerai žino, kad tarybinės tautos karo nenori, kad Tarybų Sąjunga nesiruošia ko nors užpulti. Vakarų politikai kelia šią psichozę todėl, kad jie niekuo konkrečiai Spalio revoliucijos iškeltiems šūkiams negali atsakyti. Todėl įvairūs sovietologai visą tai falsifikuoja. Istorinę kovą tarp socializmo ir kapitalizmo jie suveda į paprasčiausią konfrontaciją tarp Rytų ir Vakarų. Iš to ir aiškėja, kodėl tarybinės grėsmės blefas šiandien yra tai taip akcentuojamas. Yra dvi pagrindinės priežastys. Pirmoji—nusiginklavimo problema, kuri dabar jau yra įėjusi į praktinį etapą. Toks posūkis labai nepatinka toms Vakarų jėgoms, kurios turi apleisti "šaltojo karo pozicijas" ir po "tarybinės grėsmės" priedanga stengiasi šį istorinį nusiginklavimo procesą stabdyti, plėsdami apsiginklavimą.

Antroji priežastis liečia pagrindinius dabarties socialinius procesus, kurie susiję su bendra kapitalizmo krize, apimančia visas gyvenimo sritis: ūkį, politiką, ideologiją. Krizė pasireiškė todėl, kad socializmas, kaip parodė pats gyvenimas, sugeba visą eilę svarbių problemų daug geriau išspręsti, negu kapitalizmas.

Didysis prancūzų rašytojas Anatolijus Francas yra teisingai pasakęs, kad Tarybinė respublika, gimusi dideliame varge, liko nenugalima. Iš jos sklinda nauja dvasia, kuri grasina visoms valdžioms, besiremiančioms neteisybe, priespauda. Nors šie žodžiai buvo pasakyti seniai, kada tarybos tiktai kūrėsi, tačiau savo reikšmės nenustojo nė dabar. Visi tarybiniai pasiekimai mokslo, meno srityse eina tiktai žmonių gerovei. Vienas didžiausių tarybinės santvarkos privalumų yra nedarbo problemos išsprendimas, kuo negali pasigirti kapitalizmas. Tarybinėje santvarkoje kiekvieno žmogaus rytojus taip pat yra užtikrintas. Tarybų Sąjunga turi nemažai ir savo vidaus problemų, bet jas mato geriau, negu įvairūs socializmo kritikai iš užsienio.

Nors Liuksemburgas yra maža valstybėlė, bet nusikaltimų skaičius čia nemažas. Mes nerasime šio laikraščio numerio, kuriame nebūtų stambiu šriftu aprašytos vagystės, žmogžudystės ir kitoki nemalonūs kapitalizmui reiškiniai. Sausio pradžioje į poilsio namus įsiveržė keli plėšikai, išnešdami 6 šautuvus, rytietiškus kilimus, žiūronus, fotoaparatus ir pan. viso 50 tūkstančių frankų sumai. O tai ne pirmas ir ne paskutinis toks pranešimas.

Laikraštis skiria taip pat labai daug dėmesio literatūrai, istorijai ir pan. Neseniai buvo įdėtas didžiulis, gausiai iliustruotas straipsnis apie didįjį rusų rašytoją L. Tolstoją.

V. Gulmanas

Beirut. — Neseniai čia įvyko Madagaskaro Demokratinės Respublikos delegacijos pasitarimas su Palestinos Išsilaisvinimo Organizacijos atstovais. Delegacija pareiškė, kad jinai pilnai remia palestiniečių kovą už teisę turėti savo nepriklausomą valstybę. Izraelis turi išsikraustyti iš visų arabų žemių, kurias jis okupavo per 1976 metų karą.

ŠIAULIŲ IŠVADAVIMO 35-OSIOMS METINĖMS

Lietuviškos divizijos kautynės prie Šiaulių

P. Petronis

1944 metų pavasarį Tarybinė Armija, vydama vokiškuosius fašistus iš Tarybų žemės, pasiekė rytinius Pabaltijo rajonus, Baltarusiją, Vakarų Ukrainą ir Rumunijos šiaurės—rytų rajonus.

Atėjo ilgai laukta išvadavimo valanda Baltarusijos ir Pabaltijo tautoms. 1944 m. birželio 23-24 d. keturi Tarybinės Armijos frontai—1-asis Pabaltijo (vadas-armijos generolas I. Bagraminas), 3-čiasis Baltarusijos (vadas-armijos generolas I. Cerniachovskis), 2-asis Baltarusijos (vadas-generolas pulkininkas G. Zacharovas) ir 1-asis Baltarusijos (vadas-Tarybų Sąjungos maršalas K. Rokosovskis)-suderintais smūgiais, kartu su priešo užnugaryje veikusiais partizanais, pradėjo milžinišką puolimą. Vyriausioji Tarybinės Armijos vadovybė planavo šiuo puolimu sutriuškinti vokiškųjų fašistų armijos grupuotę Baltarusijoje ir 1944 metų vasarą išvyti okupantus iš Baltarusijos, pietų Latvijos, Lietuvos bei rytų Lenkijos ir išeiti į Rytprūsius.

Jau liepos mėn. pradžioje 1-ojo Pabaltijo fronto ir 3-čiojo Baltarusijos fronto kariuomenė, sutriuškinusi priešą Baltarusijoje, priartėjo prie Lietuvos sienų.

1-ojo Pabaltijo fronto kariuomenė turėjo uždavinį sutriuškinti priešą šiaurės Lietuvoje, į šiaurę nuo linijos Pabradė-Kaunas-Jurbarkas. Pietų Lietuvoje priešą turėjo sutriuškinti 3-čiojo Baltarusijos fronto kariuomenė.

Liepos mėn. abiejų frontų kariuomenė vedė sunkias kautynes Lietuvoje. Liepos mėn. pabaigoje 1-ojo Pabaltijo fronto kariuomenė išvadavo šiaurės Lietuvą iki linijos Zagarė-Siauliai-Kėdainiai. 3-čiojo Baltarusijos fronto kariuomenė tuo metu išvadavo pietų Lietuvą, pasiekė Kauną, forsavo Nemuną nuo Kauno iki Gardino ir artėjo prie Rytprūsių. Tokiu būdu rugpiūčio mėn. pradžioje tik vakarų Lietuva pasiliko okupantų rankose.

Vokiškieji fašistai Pabaltijyje turėjo dvi stambias kariuomenės grupuotes: Latvijoje ir Estijoje veikė grupuotė "Siaurė," o Lietuvoje-grupuotės "Centras" kairysis sparnas.

1-ojo Pabaltijo fronto kariuomenė, liepos mėn. pabaigoje ir rugpjūčio mėn. pradžioje laimėjusi eilę kautynių, užėmė Siaulius bei Jelgavą ir prasiveržė iki Rygos įlankos. Fašistų tarpe kilo tikra panika: tarp grupuočių "Siaurė" ir "Centras" 1-ojo Pabaltijo fronto kariuomenė įvarė kylį ir perkirto jų komunikacijas.

Fašistinės Vokietijos armijos vadovybė skubiai telkė rezervus, tikėdamasi jų pagalba stabilizuoti frontą ir po to stipriais kontrsmūgiais atstumti Tarybinės Armijos dalinius nuo pagrindinės komunikacijos Tilžė-Tauragė-Siauliai-Jelgava-Ryga, jungiančios abi stambiąsias hitlerininkų grupuotes "Siaurė" ir "Centras."

Mūsų žvalgai jau rugpjūčio mėn. pradžioje pastebėjo, kad į Rygos uostą nuolat atplaukia transportai su kariuomene ir technika, o iš Rytprūsių Tauragės ir Siaulių link žygiuoja tankų kolonos. Buvo taip pat nustatyta, kad į Žagarės ir Siaulių rajonus hitlerininkai permeta iš Rytprūsių penkias tankų divizijas, t. y. daugiau kaip

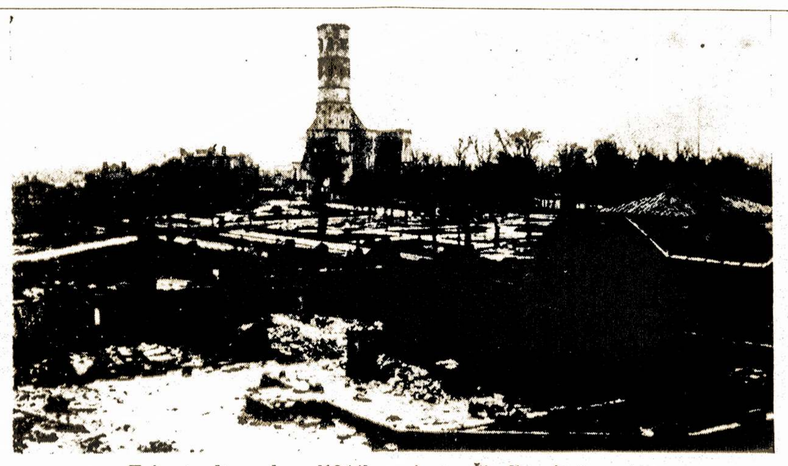

Taip atrodė per karą [1944] sugriautas Šiaulių miesto centras.

1000 tankų ir savaeigių pabūklų.

1-ojo Pabaltijo fronto kariuomenės padėtis buvo labai rimta. Ji, vaduodama Lietuvą, besikaudama nužygiavo daugiau kaip 300 km; kovotojai buvo išvargę; daugelis dalinių turėjo didelius žmonių nuostolius ir todėl buvo nepilnos sudėties; trūko šaudmenų ir degalų. Fronto linija buvo ištysusi iki 500 km. Bet Tarybinės Ginkluotosios Pajėgos drąsiai pasitiko priešą. Šiose kautynėse dalyvavo ir Tarybinės Armijos lietuviškasis junginys.

16-oji lietuviška divizija, permesta į Lietuva iš kito fronto baro šiaurės Baltarusijoje, 1944 m. rugpjūčio 2 dieną susitelkė Siaulių rajone. Divizija į Siaulius atžygiavo per Tverečių, Svedasus, Subačių, Panevėžį, Šeduvą ir Radviliškį. Pagaliau išmušė valanda, kada divizijos kariai vėl pamatė savo gimtąjį kraštą.

Pakeliui daugelis divizijos karių sutiko savo artimuosius, gimines, pažįstamus, su kuriais buvo nesimatę per ilgus karo metus. Kur tik atžygiuodavo divizijos daliniai, ten susirinkdavo minios žmonių, savaime susiorganizuodavo mitingai ir džiaugsmingi susitikimai. Kareiviai ir karininkai savo akimis matė, kokias piktadarybes padarė Lietuvoje fašistiniai okupantai ir jų pakalikai buržuaziniai nacionalistai. Karių širdyse degė neapykanta ir kerštas fašistiniams budeliams.

Į junginio eiles stojo šimtai savanorių, kurie norėjo kartu su divizijos kariais greičiau išvyti okupantus iš Tarybų žemės. Jie mokėsi vartoti ginklą žygio metu. Divizija, susitelkusi Siaulių rajone, buvo pilnai sukomplektuota ir gerai paruošta. Niekas nejuto nuovargio, visi degė noru greičiau stoti į kautynes ir triuškinti nekenčiamus fašistus.

Divizija buvo įjungta į 2-osios gvardiečių armijos 54-ojo šaulių korpuso sudėtį ir gavo uždavinį organizuoti Siaulių miesto gynybą.

Divizijos vadas generolas V. Karvelis, pulkų vadai V. Lunia, V. Motieka, F. Lysenka ir P. Simonaitis labai gerai suprato, kad artimiausioje ateityje divizijai teks labai rimtai kautis su priešo tankais ir kad nuo to, kaip pulkai bus pasiruošę sutikti priešo tankų atakas, priklausys, kas tose kautynėse laimės. Todėl apkasų bei pozicijų įrengimui, ypatingai jų prieštankinei gynybai, buvo skirtas didžiulis dėmesys. Oras buvo giedras ir karštas. Priešo aviacija veikė gana aktyviai, ir visus įtvirtinimų darbus reikėjo vykdyti naktį. Darbo buvo labai daug, o naktys trumpos. Viską, kas buvo padaryta naktį, iki švintant reikėjo užmaskuoti. Dieną poilsio irgi nebuvo. Daliniuose vyko kariniai pratimai bei mokymai, kontraatakų krypčių žvalgymas, medžiagos paruošimas įtvirtinimams, apgaulingų apkasų bei ugnies taškų įrengimas ir t. t. Jauni kariai, neturį kovinio patyrimo, buvo mokomi, kaip naikinti priešo tankus, kai jie važiuoja per apkasus. Tų mokymų esmė buvo labai paprasta. Per apkasus, kuriuose gulėjo užsimaskavę kovotjai, važiuodavo mūsų tankai, vaidinantieji priešo tankų ataką. Kiekvienąs kovotojas turėjo praktiškai pergyventi tanko pervažiavimą per apkasą, kuriame jis pasislėpęs, ir pajusti, jog tai nors ir nėlabai malonu, bet, mokamai elgiantis, visiškai nepavojinga. Maža to, kovotojai, tankui pervažiavus per apkasą, turėjo praktiškai išmokti sunaikinti jį iš užpakalio granatomis ir specialiomis bonkomis su degalais. Divizijos kariai kantriai ir sąžiningai vykdė savo uždavinius ir stropiai tvirtino savo pozicijas.

Nepasiant to, kad divizijos priešakyje dar veikė kitos 54-ojo korpuso dalys ir su priešu mes betarpiško sąlyčio neturėjome, visi divizijos kovotojai gyveno apkasuose ir buvo visiškoje kovinėje parengtyje. Artilerijos sekėjai ir žvalgai dieną ir naktį akylai stebėjo prieigas prie divizijos pozicijų. Visa tai užgrūdino kovotojus ir pripratino juos prie pozicijų ir įtvirtinimų aplinkos. Vėliau, kautynių metu, savo apkasuose jie jautėsi kaip namie, o tai labai svarbu įtemptais kautynių momentais.

Vaizdai iš festivalio "Skamba skamba kankliai"

VVU folklorinis ansamblis.

Koncertuoja "Sadaujos" etnografinis ansamblis.
V. Gulevičiaus nuotr.

Vilniuje įvyko festivalis "Skamba skamba kankliai," kurio dalyviai koncertavo senamiesčio kiemeliuose. Nuotaika visų buvo pakili, dažnai į šokio sūkurį įsijungdavo ir žiūrovai. Pelnyto pasisekimo susilaukė Universiteto ir "Sadaujos" etnografiniai, Inžinerinio instituto šokių ansambliai. Grąžtų gamyklos, Universiteto, Troleibusų valdybos kaimo kapelos. Varėnos rajono Krivilių kultūros namų ir Kupiškio rajono Puponių etnografiniai ansambliai. Koncertuose apsilankė svečių iš užsienio ir įvairių Tarybų šalies miestų.

SPARČIAI KINTA LIETUVOS KAIMAS

Merginos iš komplekso

Pirmiausia jas pamačiau Kupiškio rajono laikraštyje "Komunizmo keliu." Iš nuotraukos žvelgė penkių merginų besišypsantys veidai. Visos dailiai apsirengusios,—neatskirsi, ar jos tarnautojos, ar studentės, ar moksleivės. Tik parašas po nuotrauka liudijo: šios merginos—"Laisvės" tarpūkinio kiaulininkystės komplekso darbuotojos. Vėliau, važiuodamas į Kupiškį, užsukau į minėtą žemės ūkio įmonę. Susipažinau su reprodukcijos secho viršininke Stase Juozapavičiūte, operatorėmis Aldona Masilionyte, Danute Vaitkevičiūte, Brone Lapuzovaite ir Laima Jasiūnaite.

Pramoninio darbo tendencijos drąsiai skinasi kelią Tarybų Lietuvos kaime. Daugelyje rajonų išaugo didžiuliai gyvulininkystės kompleksai. Neaplenkė šis procesas ir Kupiškio rajono. Netoli rajono centro, palei senuosius Rudilius, iškilo milžiniški kiaulių auginimo cechai, o su jais drauge—šviesi bei jauki darbininkų gyvenvietė. Bet šįkart kalbėsime ne tiek apie patį kompleksą, kiek apie jo žmones. Tikriau apie jaunimą. Šiuo metu "Laisvės" tarpūkiniame komplekse dirba apie 70 žmonių. Didesnį trečdalį jų sudaro vaikinai ir merginos iki 30 metų amžiaus, kitas trečdalis—vos persiritęs per šią ribą. Senyvo amžiaus žmonių čia beveik nesutiksi. Žiūri į jaunus, energingus kolūkinio kaimo žmones ir prisimeni dar neseną kai kurių kolūkių pirmininkų baimę, kad, girdi, greit kaime nebeliks nė vieno jauno žmogaus. Jie visi, atseit, išskris laimės ir romantikos ieškoti į dideles statybas, gamyklas ir fabrikus.

Kupiškio rajono "Laisvės" tarpūkinis kiaulininkystės kompleksas rodo, kad šiuolaikinis žemės ūkis, tvarkomas specializacijos, gamybos koncentracijos ir agropramoninės integracijos būdu, jau sugeba patraukti jaunimą. Vakarykščiai abiturientai čia randa savo pašaukimą. Prisiminkime tas pačias operatores, kurias minėjome pasakojimo pradžioje. Ar dirbtų jos kiaulių šerėjomis paprastoje fermoje įprastinėmis darbo sąlygomis? Vargu. Gi komplekse jos įrgi šeria kiaules, bet tai daro mechanizmų pagalba. Ir jaučia kažkokią aukštesnę darbo prasmę. Tai nebenešvarus ir sunkus darbo baras, o šiuolaikinės įmonės cechas. Teisėjame dirbti merginos įgavo pasimokiusios kaimo profesinėse technikos mokyklose.

Tiesa, ne viskas komplekse vyksta sklandžiai. Ir reprodukcijos ceche dar nemaža trūkumų. Jų esama todėl, kad įmonė ir jos kolektyvas dar labai jaunas: čia mokomasi dirbti ir gyventi.

Darbas—tai tik viena žmogaus gyvenimo pusė. Antroji—laisvalaikis. Kaip jį praleidžia komplekso merginos? Tos, kurios nebaigusios vidurinių, mokosi. Vadovėlius rasi beveik kiekviename aštuonbučio namo, kuriame gyvena operatorės, kambaryje. Už keliolikos metrų nuo merginų namų—ištaigingi "Laisvės" kolūkio kultūros rūmai. "Pas mus dažnai vieši garsūs respublikos dainininkai bei profesionalūs meno kolektyvai. Tai, ką mes pamatome savo kultūros namų scenoje, ne visi pamato gyvendami net ir miestuose,"—pasidižiuodamos kalbėjo "Laisvės" tarpūkinio susivienijimo merginos.

. . . Sparčiai kinta Tarybų Lietuvos kaimas. Drauge keičiasi jo žmonės. Ir visiškai teisus yra kupiškėnas žurnalistas Rimantas Urbonas, kuris turėdamas omenyje "Laisvės" tarpūkinio kiaulininkystės komplekso jaunuosius darbininkus, rašė: "Kažkada nebenorėjusios kaimietiško darbo, jo ilgėtis ima jaunos rankos." Taip atsitiko ne savaime. Kaimas ir jo gyventojų interesai visą laiką buvo mūsų šalies vyriausybės dėmesio centre. Pastarųjų metų kokybiniai ir kiekybiniai pakitimai, vykstantys Nemuno krašto kaime rodo, kad šis dėmesys buvo nepaprastai reikalingas.

Kazys Antanaitis

Šakių rajono Kidulių apylinkės vietovardžių kilmė

Visi vietos, kaip ir žmonių, pavadinimai, turi savo kilmę. Įdomūs minėto Zanavykijos kampelio vietovardžiai, įdomi jų kilmė.

Štai karališkos girios pakraštyje susikūrė prieš daug šimtų metų kaimelis. Šio kaimelio, vėliau išaugusio į didelį kaimą, žmonės buvo laisvi nuo baudžiavos. Jie klausė tik karaliaus įsakymų. Aplinkiniai žmonės šio kaimelio žmones vadino karališkais t. y. priklausančiais karaliui. O patį kaimą pradėjo vadinti Karališkais. Taip šio kaimo pavadinimas (jis minimas jau penkioliktame amžiuje Valavičiaus Lietuvos girių aprašyme) per ištisus šimtmečius iki mūsų dienų išliko nepasikeitęs. Tai mano gimtas kaimas.

Greta Karališkių kaimo prie Nemuno laukų yra Palankinės km. Šio kaimo pavadinimas atsirado po pirmojo pasaulinio karo. Šio kaimo vietoje anksčiau buvo vadinami šilai priklausę Karališkių kaimo ūkininkams: Krištapo šilas, Jociaus šilas ir pan. O visą kaimą vadino Šilu, o žmones čia gyvenančius vadino šiliniais. Kadangi kaimas buvo prie Nemuno lankų, tai jį pavadino Palankinės t. y. prie lankų kaimu. Kiti šį kaimą vadindavo smiltynu, nes čia žemė buvo smėlėta, prieš daug tūkstančių metų Nemuno sunešta.

Karališkių kaimo laukose yra ežeras, į kurį įteka vietinių žmonių vadinamas Balčiūno upelis. Mat šis upelis prasideda iš šaltinių ties buvusio Karališkių kaimo gyventojo Sebastijono Balčiūno sodyba ir tekėjo per jo valdomą žemę. Dėl to ji ir vietiniai žmonės vadino Balčiūno upeliu.

Minėtas ežeras laukose atsirado apie 1921 metus, kada ties Lenktinės mišku užsikimšo ledai Nemune. Nemunas ištvino, kriokė, užė. Kada vanduo nuseko, žmonės Višiupiškinėse lankose pamatė ilgoką, kelių dešimčių metų platumo ežerą, dalijantį lankas pusiau. Šienapjūtės metu Karališkių kaimo merginos, grėbdamos šieną, dainavo: "Anoj pusėj Dunojėlio . . ." Nuo tos dainos žodžių ir likosi ežero pavadinimas Dunojus. Kelias (ir prie jo nedidelės žemės juosta) einąs nuo Karališkių kaimo į Nemuno lankas prie Dunojaus vadinamas Išmota. Kada Karališkių kaimo gyventojai po gaisro, nusiaubusio beveik visą kaimą prieš daugiau šimtą metų, kėlėsi į viensėdžius ir išsidalino kaimo žemes, tai šį siaurą žemės mažą išmetė iš kitų žemių bendram naudojimui t. y. keliui prie Nemuno. Kadangi žemę išmetė iš kitų žemių tai ir pavadino ją Išmota t. y. išmesta.

Apie Karališkių kaimo kitus vietovardžius rašiau "Kaštotyroje" 1978 m., "Draugo" laikraštyje, dėl to nekartosiu.

Greta Karališkių kaimo į vakarus yra Kaimelio kaimas. Senovėje tai buvo nedidelis kaimelis ir kaimelio dvaro centras. Kadangi tai buvo nedidelis kaimas—jį pavadino paprastai Kaimelis. Kada Kaimelio dvarą išdalino žmonėms, kaimas išsiplėtė, padidėjo, bet pavadinimas išliko, seniai. Kaimelio kaime yra bažnyčia. Čia gyveno nuo švedų antplūdžio pabėgęs žemaičių vyskupas. Prie Nemuno laukų esanti kaimo dalis vadinosi Smiltynu, nes žemės čia smėlėtos.

Šiaudinės kaimo gyventojų namų stogai buvo šiaudiniai. Nuo to ir kaimo vardas.

Senovėje buvo Dambravos dvaras. Po pirmojo pasaulinio karo šį dvarą išdalino kariams, dalyvavusiems kare. Karo metu kariai žygiavo. Iš to kilo kaimo pavadinimas Žygiuotojų—Žygėnų kaimas.

Prie Kidulių Nemuno lankose yra nedidelis ežeras. Greta jo ant kalno grupė sodybų gavo Paežerės (prie ežero) vardą.

Nuo Kidulių į vakarus yra didelis Pervazninkų kaimas. Daugeliui nežinoma šio kaimo pavadinimo kilmė. O ji štai kokia. Gretimame Rukarskės kaime nuo šilos senovės buvo dideli sandėliai. Iš šių sandėlių greta gyvenantys žmonės su keltu, vietinių žmonių ir dabar dar tebevadinamu per vazu, iš sandėlių vežė prekes (o paskiau ir žmones kėlė) per Nemuną į Jurbarką. Nuo pervazo t. y. kelto kilo ir Pervazninkų kaimo pavadinimas t. y. keltininkų (pervazininkų).

Nuo žmonių pavardžių kilo kai kurių kaimų pavadinimai: Bunikiai (gyveno Jotijos ir Kregždantės upių santakoj ūkininkas Bunikis), Bosai (gyveno ūkininkas Bosas), Sutkiai (gyveno Sutkus), Sudargas. Nuo upių pavadinimo kilo Jokeliškių (nuo Jotijos upės), Kregždančių (nuo Kregždantės upelio) kaimų pavadinimai.

Bunikių kaime kur gyveno didesni stambesni ūkininkai tas dalis vadinosi Bunikių kaimu, kur ūkininkai turėjo mažiau žemės vadino Bunikėlių kaimu.

Vietovėje, kur labai seniai buvo daug meškų pavadino Meškinės kaimu. Šį kaimą aplinkiniai žmonės kambatieriais vadino.

Kaime, kuris nuo buvo daug kriaušių, žmonės pavadino Kriaušaičiais. Vėliau žmonės dar atmena, kai šį kaimą Bugaminu vadino.

Žmonės gyveno tarp miškų, Siluose. Todėl žmones šiliniais, šilininkais vadino, o paskiau ir kaimą Šilininkų kaimu pavadino.

Gyveno didikas vardu Aleksandras. Nuo jo vardo ir kaimas buvo pavadintas Aleksandrava. Vietiniai žmonės šį kaimą Kėpšgiriu vadina, nes greta buvo giria, priklausiusi ūkininkui Kėpštui. Dabartinių Judrėnų ir Limantų kaimus vadino Naudvariu t. y. Nauju dvaru—čia buvo Kidulių dvaro žemės, po pirmojo pasaulinio karo išdalintos kariams ir dvaro kumečiams.

Netoli Kidulių iš tolo juodavo miškas. Netoli buvo Vokietijos siena. Čia gyveno nemaža vokiečių, o dar daugiau lietuvių tautos žmonių. Matyt abiejų tautų žmonės šiam miškui kūrė pavadinimą, pavadindami jį Svarcgiriu (Švarc-juodas) t. y. Juodgiriu. Ir dabar šio miško pavadinimas pusė lietuviškos, pusė vokiškas—Švarcgiris. Reikėtų šio miško pavadinimą sulietuvinti, pavadint jį Juodgiriu.

Jau Papiškių kaimo ribose į Lenktinės miškų yra įsiterpusi vietovė, kurioje seniau šio miško eiguliai gyveno, vadinama Pasoda. Mat čia eiguliai sėdavo miško medelius, augindavo juos, o paskiau persodindavo į mišką.

Vietovardžių kilmės aiškinimas yra svarbus kalbos mokslui, istorijai, tyrinėtojams krašto praeities. Todėl bet kokios žinios apie vietovardžių kilmę yra svarbios ir įdomios dabar, o dar svarbesnės bus ateityje, kada išmirs žmonės, žiną kaikurių vietovardžių kilmę.

Kęstutis Balčiūnas

"LAISVEI" IŠ KAPSUKO

Mūsų naujienos

Dainuoja jungtinis choras, diriguoja vir. dirigentė V. Junevičienė. V. Gulmano nuotr.

Sie metai buvo taip pat kupini įvairių švenčių, renginių, susitikimų, taip, kad vos spėdavai viską aprėpti. Gal todėl ir su naujesnėm žiniom iš mūsų miesto pavėlavau. Atrodo nieko sunkaus nėra reguliariai kas mėnesį siuntinėti žinias, bet taip neišeina. Tai vienas, tai kitas dalykas pamaišo, tai koks susirinkimas ir pan.

Praslinko sunki žiema, pridirbusi gana daug nemalonumų, ją pakeitė trumpokas pavasaris, po to užėjo banga neįprastų karščių. Žinoma, jie ne tokie, kaip Afrikoj, bet pas mus neįprasti. Galit įsivaizduoti, jei pavėsyje buvo 32 laipsniai Celsijaus. Oro biuro duomenimis, Kaune, žemės paviršiuje, temperatūra siekė plius 50. Tokios šilumėlės, kuri kaulų nelaužo, seni žmonės taip pat mažai prisimena.

Na, šiluma lieka šiluma, karščiai karščiais, bet su mūsų laikraščio gerbiamais skaitytojais atėjo pats laikas pasikalbėti apie kai kurias svarbesnes naujienas, įvykius mūsų mieste.

Nauji istoriniai paminklai

Gegužės mėnuo atnešė džiugią žinią kapsukiečiams. Du namai kraštotyrininkų dėka tapo įtraukti į pastovią istorijos paminklų apskaitą. Pirmame name, kur dabar randasi Kapsuko vaikų dailės mokykla, buvo pirmoji Marijampolės pradinė mokykla, įsteigta dar 1777 metais. Žinoma, mokinių tada buvo nepalyginti mažiau, negu dabar, pedagogika taip pat visiškai kita. Bet apie ją rašiau kiek anksčiau. Jei ne, tai, patikrinęs savo archyvą, būtinai parašysiu.

Sekančiame name arčiau bažnyčios gyveno vargoninkai, tame skaičiuje ir LTSR nusipelnęs meno veikėjas, kompozitorius, prof. J. Bendorius, kurio 90-sias gimimo ir 25-sias mirties metines švęsime Kapsuke rugsėjo mėnesį.

Abu šie namai yra vienodo amžiaus, to paties stiliaus ir, atrodo, statyti tuo pačiu laiku, kaip ir vienuolyno rūmai.

Šiuo metu pas mus ypatingai daug dėmesio skiriama praeities paminklų apsaugai. Čia labai energingai veikia mūsų rajono paminklų apsaugos vyr. metodistė J. Slepetienė su visu būriu talkininkų. Žinoma, sunkumų būna, kadangi ne visi kolūkių pirmininkai supranta šio darbo svarbą.

Artimiausiu laiku į istorinių paminklų sąrašus bus įtraukta ir Kapsuko O. Sukacienės pedagoginė mokykla, kuri šių metų spalio mėnesį švęs savo 60 metų jubiliejų. Trumpai čia mokėsi nemažas būrys pažangių moksleivių, vėliau suvaidinusių didelį vaidmenį Lietuvos gyvenime. Tai rašytojai K. Boruta, K. Kubilinskas, V. Montvila, visuomenės veikėjai I. Laukaitytė, O. Sukackienė ir kt. Plačiau apie mokyklą parašysiu kiek vėliau, jubiliejaus išvakarėse arba po jo.

Dainų šventė

Šių metų gegužės 19 dieną įvyko Kapsuko rajono ir miesto dainų šventė. Tai buvo lyg ir ataskaita miesto visuomenei, kaip sekasi ruoštis respublikinei dainų, šokių ir muzikos šventei Vilniuje, kuri įvyks 1980 metais.

Viena po kitos skambėjo dainų šventės repertuaro dainos, kaip E. Balsio kantata "Leninui šlovė," J. Gudavičiaus "Kur giria žaliuoja," A. Račiūno "Jūra," J. Strolios "Valiok, dalgeli," Dž. Verdžio choras iš operos "Trubadūras." Dirigentai keičia vienas kitą. Pasirodo debiutantė B. Korlaitė, veteranas J. Pocius, svečias iš Kauno LTSR meno saviveiklos žymūnas P. Simanavičius, N. Gruodienė ir kt. Šventę užbaigė vyr. dirigentės V. Junevičienės vadovaujamas jungtinis choras padainavęs mūsų dainų dainą, J. Naujalio "Lietuva brangi," kuri nuvilnijo per visą miestą, Šešupės pakrantes, kurią visi dainavo iš širdies.

Kad šventė nebūtų monotoniška, dainas kaitė šokėjai, kaimo kapelos, pučiamųjų orkestrai.

Tėvų ir vaikų sporto šventė

Gegužės mėnesio pabaigoje J. Jablonskio vidurinės mokyklos stadione įvyko miesto mokyklų pradinukų sporto šventė, skirta Tarptautiniams vaikų metams.

Nauji istoriniai paminklai Kapsuke. Dešinėj—buvusi pirmoji Marijampolės pradinė mokykla, įsteigta dar 1777 metais. Šiame pastate dabar randasi Kapsuko vaikų dailės mokykla. Kairėje—buvęs vargonininkų namas. Kampe—komp. J. Bendoriaus paskutiniaisiais gyvenimo metais. V. Gulmano nuotr.

SVEIKATA—JŪSŲ PAČIŲ RANKOSE

Svarbu pažadinti ryžtą

Apie alkoholio žalą žinoma daug, tačiau ne visi į ją rimtai žiūri. Kas bande atsisakyti taurelės teisindamasis ligomis, tam, be abejo, teko išgirsti įrodinėjimų, kad dėl truputėlio nieko bloga nebus, kad alkoholis ne sukelia, o gydo ligas. Pražūtingas lengvabūdiškumas!

Alkoholizmą nulemia trys dalykai: žmogaus požiūris į gyvenimą, aplinka, su kuria jis bendrauja, ir alkoholio sukelti medžiagų apykaitos pakitimai. Nuo to, kuri iš šių trijų grandžių yra lengviau pažeidžiama, priklauso žmogaus kelias į alkoholizmą. Neretai asmenybės pakitimai prasideda anksčiau, negu alkoholio poveikis organizmui. Labai dažnai pradžioje patraukia kompanija, kolektyvas, kurį vienija alkoholis, tik vėliau keičiasi charakteris. Sunkiausia, kai visos trys minėtos priežastys stumia į alkoholizmo liūną.

Asmenybės smukimas prasideda nesugebant prisitaikyti prie sudėtingų gyvenimo reikalavimų. Kartais dar vaikystėje susiformuoja polinkis vengti didesnių pastangų reikalaujančių uždavinių, apsiriboti tuo, kas paprasta, nesudėtinga, nesunku. Įprantama eiti lengviausiu keliu. Tokia asmenybė netobulėja, nes bijo sunkumų, jei kas nesiseka, tuoj meta šalin, stengiasi kiek įmanoma supaprastinti sau gyvenimą ir darbą. Pasirinkdamas panašių į save kompaniją, toks žmogus pasiekia lengvą pripažinimą, jaučiasi saugus, jam negresia kitų reiklumas, ir jis pats praranda reiklumą sau. Šitaip iš anksto susiklosto alkoholinės asmenybės esminiai bruožai, ir alkoholis patenka į palankią, tarsi paruoštą dirvą.

Gerianti kompanija ir patraukia tokius žmones (ir ne tik juos) savo paprastumu, formalumų nepaisymu. Sitokioj draugijoj jie pasijunta nevaržomi, nepriklausomi, čia pritariama viskam, kas nereikalauja pastangų, neapsunkina gyvenimo, atitinka to momento nuotaiką. Supaprastėja požiūris į gyvenimą ir ateitį. Tai, kas anksčiau buvo svarbu, tačiau reikalavo pastangų, pasitraukia, o pirmoje vietoje atsiduria primityvūs poreikiai, lengviausiai suprantami ir dar lengviau patenkinami. Išgėrimas ir kompanija pradeda vaidinti tokių žmonių gyvenime svarbų vaidmenį, šeima ir darbas praranda svarbą.

Pagrindinis tokio asmens bruožas—egoistinis siekimas bet kokiu būdu (svarbiausia—alkoholiu) pagerinti savo nuotaiką, nejausti to, kas nemalonu, būti patenkintu savimi. Tokioje kompanijoje išmokstama teisinti vienas kitą ir save, kaltinti visus kitus. Galų gale su tokiu žmogumi nebegalima rasti bendros kalbos: jis tiesiog pradeda nebesuprasti to, ką kiti žmonės brangina.

Dirbtinai palengvindamas sau gyvenimą, žmogus tampa silpnavalis, liguistai jautrus savaime suprantamiems dalykams. Jei slopinimasis alkoholiu nuolat kartojasi, lygiai taip pat nuolat organizmas būna priverstas gelbėti savo gyvybines funkcijas, mobilizuodamas aliarminius rezervus, saugančius nuo negrįžtamo užslopinimo. Reguliariai vartojant alkoholį, pasiekiama ir nuolatinės nervų įtampos būklė, kuri nepraeina ir paliovus gerti, o geriant neleidžia sustoti ir nusiraminti. Nuolatinis nerimas tampa alkoholiko gyvenimo palydovu.

Išgertas alkoholis pakeičia kraujo sudėtį, padaro jį klampesnį, pradeda užsikimšti smulkiausios kraujagyslės, dėl ko galvos smegenyse masiškai žūsta nervinės ląstelės, smegenų žievė užsipildo jungiamuoju audiniu.

Alkoholizmas—liga, kuri pasireiškia asmenybės pakitimais, požiūrio į gyvenimą deformacija, lydima sistemingo smegenų žievės, vidaus organų niokojimo. Viso šito daugelis alkoholikų, net ir savo noru atvykę gydytis, nesupranta ir akcentuoja savo fizinius negalavimus: "Sustiprinkite, daktare, organizmą, o gerti aš pats mesiu ir be gydymo!" Tuo tarpu alkoholizmo gydymas—tai pirmiausia asmenybės perauklėjimas, požiūrių, gyvenimo būdo keitimas ir naujo požiūrio į alkoholį ir gyvenimą įtvirtinimas. Nepadeda čia saiko rekomendacijos. Būtina sužadinti žmoguje ryžtingą nusistatymą prieš alkoholį!

Valdas Banaitis
Respublikinės Naujosios Vilnies psichiatrinės ligoninės narkologinio skyriaus vedėjas

Aukštai plaikstosi iškeltos vėliavos, centre, virš tribūnos, olimpinis meškiukas. Šventės devizas—"Taiką ir laimę—viso pasaulio vaikams."

Pro simbolinius vartus, trenkiant varinių dūdų garsams, įžygiuoja moksleiviai su savo tėvėliais ir mokytojais.

Daug juoko žiūrovams sukėlė tėvų ir vaikų estafetės, pirmokų "Tėtis greitas, o aš raitas," antrokų—"Aš su mama ir pro adatos skylutę išlįsiu" ir trečiokų—"Tėtis maiše, o mama kibire."

Pačiame šventės įkarštyje padangėje pakibo parašiutai. Tai sporto meistrai leidosi į patį stadijono centrą, atgabendami tris pliušinius meškiukus.

Rimsta varžybų aistros, aikštėje pasklinda pirmokučiai, kurie pratimus atlieka kartu su tėveliais.

Pabaigai visi drauge šoko "Jurgelį meistrelį," ir tėvai ir vaikai.

Trejetą valandų trukusi šventė paliko ir dideliems ir mažiems tikrai gerą įspūdį.

V. Gulmanas

Žymūs svečiai iš Lenkijos Lietuvoje

Vilnius. — Pabaigoje birželio Tarybų Lietuvoje visą savaitę viešėjo Lenkijos Liaudies Respublikos seimo deputatai V. Sevčikas ir V. Žukrovskis, publicistė B. Vachovič, poetai J. Hušča ir H. Šilkinis. Lietuvos TSR rašytojų sąjungoje svečiai susitiko su savo plunksnos draugais. Pasikeista mintimis apie dviejų kaimyninių tautų literatūrinius ryšius ir tolesnį jų plėtimą.

Lenkų rašytojai viešės respublikoje savaitę. Jie susipažins su Vilniumi, Kaunu, Trakais. Svečiai susipažino su Vilnium, Kaunu, Trakais.

Lėktuvais susikirtimas

Beirut. — Birželio 27 dieną pirmą kartą įvyko ore susikirtimas tarp Sirijos ir Izraelio lėktuvų. Izraelio lėktuvams atskridus į Libaną bombarduoti palestiniečių stovyklas, juos pasitikimo Sirijos lėktuvai. Izraelio pranešimas sako, kad per šį susikirtimą penki Sirijos lėktuvai buvę nukirsti. Izraeliečiai gi nuostolių neturėję.

Pagerbta drąsi kovotoja

Louisville, Ky. — Čia įvykusi juodųjų žmonių organizacija Association for the Advancement of Colored People apdovanojo Mrs. Rosa Parks taip vadinamu Spingard medaliu. Mrs. Parks yra vadinama civilinių Laisvių Judėjimo motina. Mat 1955 m. gruodžio 1 dieną Alabama valstijos Montgomery mieste vakare autobusu iš darbo jį grįžo namo. Kai autobusas jau buvo pilnas ir į jį įlipo baltas vyras, kadangi Rosa Parks yra negrė, buvo vairuotojas jai įsakė sėdynę užleisti tam vyrui. Ji griežtai atsisakė tą padaryti. Už tai ji buvo suareštuota ir įkalinta. Martin Luther King ir kiti juodieji veikėjai tuoj išvystė platų protesto judėjimą prieš tą įstatymą. Prasidėjo judėjimas ir kitose pietinėse valstijose prieš tokius segregacijos įstatymus, ir kova buvo laimėta tokius segregacijos įstatymus teismai panaikino. Todėl ji dabar ir vadinama Civilinių Teisių Judėjimo motina.

Rosa Parks dabar jau 55 metų amžiaus ir aktyviškai dalyvauja kovoje už panaikinimą visokios rūšies rasinės nelygybės.

Šis senosios muzikos ansamblis—šiauliečių pasididžiavimas

Koncertuoja Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto senosios muzikos ansamblis. A. Musnecko nuotr.

Šiauliai.—Melodinga senąja muzika nūnai visame pasaulyje vis labiau domimasi, ji gyvena savotišką renesansą. Pernai ansamblio iniciatyva Šiauliuose surengta senosios muzikos savaitė. Tąkart šiauliečių svečiai buvo visi respublikos senosios muzikos ansambliai, taip pat garsusis estų "Hortus musikus." Šiemet Šiauliai tapo senosios muzikos festivalio centru. Šį kartą renginio afiša dar margesnė, jame dalyvavo penkių respublikų atstovai: be svečių iš Tallinno, atvyko baltarusių "Kantabile," Kijevo senosios muzikos ansamblis, "Barokas" iš Jaroslavlio, ir, žinoma, mūsų respublikos kolektyvai. Į festivalį (jam šiaulietis skulptorius respublikos nusipelnęs meno veikėjas A. Toleikis sukūrė specialų alminimo medalį) buvo atvykę taip pat muzikologų iš Maskvos, Vilniaus. Ne be reikalo šiauliečiai puoselėja mintį, kad, laikui bėgant, tokie festivaliai taps tradiciniais, kad juos lydės ir mokslinės konferencijos, seminarai.

Sigitas Blėda

Kalbėkime

Kalbėkite, kalbėkit su manim
kaip mokat ir kiek galit —
gyvu žodžiu ar atminties kalba
apie pražydusią alyvmedžio šakelę . . .
Vadinkim ją pavasario kalte.

Nepasiruošęs aš visus paguosti.
Kaip atpažinsiu tuos, kurie ateis
į šitą žemę parymot po gluosniais,
ar, tarkime, pasigrožėt skliautais.

Be abejo, ir gero darbo dirbti.
Nes kuo kitu atsidėkot gali
gyvenimui, kuris tau davė širdį.
Širdie, širdie—gyvybės spinduly!

Kalbėkime, kaip mokam
ir kiek galim, —
kokia graži lietuviška kalba!
Ji moteriška—josios atlape
tegu žydės alyvmedžio šakelė.

Vakaras

Dar tarytum durys užsivėrė.
Tik žaros it raudonos pinavijos
dar žydi languose ir akyse.

Dabar pats laikas atsisėst už stalo,
paimti duonos riekę ir sakyti:
"Nuo darbo ir gerumo pavargau."

Ak, palaiminga vakaro našta:
šilų tyla, žvaigždžių atsibudimas . . .
Žinau, nuo tokio svorio nesuklupsiu.

tiktai ant lūpų jusiu duonos skonį,
delnuos sunkumą—gero darbo ženklą,
širdy šviesumą—mėnuo patekės.

Jau užtiesta kaip staltiesė ant stalo
ant žemės ir širdies nakties ramybė.
Nepasibels, nepasibels šią naktį
į mano sapną nemigos viešnia!

Prisipažinimas

Pridėjęs ranką prie širdies sakau:
žolė rasota,
miežiai noksta,
bitės dūzgia.
Ir niekam nieko nebesopa,
Ir niekam nieko nebetrūksta.

Ir bučiniai—prinokę meilės vaisiai
ant lūpų šviečia. Kaip nuskint?
Buvai mana būtim kadaise,
dabar kaskart—tolyn tolyn . . .

Žvaigždėm laimingas mano būstas.
Nors daug, oi daug ko netekau,
tau paukščiai gieda.
bitės dūzgia,
tau ši daina taip pat,—sakau.

Kęstutis Astrauskas

KRISLAI

[Atkelta iš 1-mo pusl.]

pritaikyti. Tai parodo jo apsilankymas socialistinėje Lenkijoje ir įvairūs pasisakymai vėliausias kurių bus jo laiškas Lenkijos vadovybei.

Matyt su gana dideliu nepasitenkinimu Brooklyno Pranciškonų "Darbininkas" (birž. 29 d.) rašo:

"Popiežius Jonas Paulius II-asis, sugrįžęs į Romą, pasiuntė laišką Lenkijos liaudies respublikos prezidentui profesoriui Jablonskiui, dėkodamas Lenkijos vyriausybei už parodytą palankumą ir visas paslaugas jam besilankant Lenkijoj. Pažymėjęs, jog tėvynėj praleistos dienos visada liks gyvos jo atminty, Sventasis Tėvas laiške pažymi, jog jis visada melsis už lenkų tautos dvasinę, moralinę, kultūrinę, socialinę ir ekonominę pažangą.

"Aš turiu vilties," rašo popiežius Lenkijos respublikos prezidentui, "kad mano vizitas patarnaus tiem tikslam, kuriuos buvau užsibrėžęs, vykdamas į tėvynę. Ypatingai tikiuosi, kad mano apsilankymas bus naudingas Bažnyčios ir valstybės santykių Lenkijoj išvystymui ir ryšių išplėtimui tarp Apaštalų sosto ir Lenkijos vyriausybės."

Lenkų darbininkų (Komunistų) partijos dienraštis Trybuna Ludu, pavyzdžiui, rašo, jog partija trokšta sudaryti sąlygas visų lenkų tarpusavio susipratimui ir bendradarbiavimui tėvynės gerovei, nepriklausomai nuo krašto piliečių religinių įsitikinimų. Laikraštis reiškia nuomonę, jog popiežiaus kelionė patarnavo tam tikslui. Ypatingu būdu įvertina popiežiaus pastangas išspręsti dabartines pasaulines problemas, tuo būdu įtvirtinant tarptautinę taiką."

LIBIJA ŽADA NUTRAUKT NAFTOS EKSPORTAVIMĄ

Pranešama, kad Libija esanti pasimojus visiškai bent per dvejus miestus naftos neeksportuoti į užsienius. O Libija yra viena iš didžiųjų naftos gamintojų ir eksportuotojų šalių. Jungtinės Valstijos labai daug naftos gauna iš Libijos.

SPECIALIAI "LAISVEI"

Panevėžio naujienos

Dailininkai—savajam miestui

Miesto antrosios vidurinės mokyklos, kurioje buržuazijos valdymo metais mokytojavo lietuvių liaudies poetė S. Nėris, aktų salę papuošė monumentalus kalto metalo kūrinys "Taika. Šventė. Darbas." Jo autorius—dailininkas J. Lebednykas gerai pažįstamas panevėžiečiams. Nemažai metalo plastikos darbų jis atliko miesto trečiajai vidurinei mokyklai, Zoninei paukštininkystės bandymų stočiai, kitoms organizacijoms.

Prieš vienuolika metų įsikūrusi Lietuvos TSR Dailininkų sąjungos Panevėžio sekcija savo eilėse dabar jungia daugiau kaip 30 narių. Daugelio jų darbai kasmet susilaukia vis platesnio praktinio pritaikymo, palankiai vertinami meno žinovų. Antai seniausios mieste J. Balčikonio vidurinės mokyklos koridorius papuošė joje dirbusių ir besimokiusių žymių respublikos kultūros, mokslo ir meno veikėjų plaketės, kurių autoriumi yra dailininkas A. Vytėnas. Karių kapinėse pastatyta V. Vildžiūnaitės skulptūra kovotojams, kritusiems vaduojant Panevėžį iš hitlerinių okupantų. Nemažai dailininkų darbų yra miesto pramonės įmonėse, organizacijose, kultūros įstaigose.

Gražiausioje aikštėje

Mažojoje Lietuviškoje enciklopedijoje yra įdėta Panevėžio Turgaus aikštės nuotrauka, daryta dar 1905 metais. Sunku ją palyginti su dabartine, pavadinta Lenino vardu. Ypač ji pagražėjo po neseniai užbaigtos rekonstrukcijos.

Lenino aikštė, paversta vien pėsčiųjų zona, tapo gražiu miesto centro akcentu. Joje iškilo daugiaaukštis viešbutis, puikus Dramos teatras, Politechnikumo rūmai. Rekonstruoti, ryškiomis spalvomis nudažyti visi senieji pastatai, daugeliui jų pristatyta dar po vieną—du aukštus. Visa aikštė išklota betono plytomis.

Jaunas architektas M. Steponavičius baigė aikštės rekonstrukcijos antrojo etapo projektą. Pagal jį numatyta pastatyti gražius Tarybų rūmus, keletą visuomeninių objektų. Aikštės centre iškils didingas V. Lenino paminklas. Jį dabar kuria Lenino premijos laureatas G. Jokūbonis.

Teatras—žemdirbiams ir darbininkams

Rokiškio rajono žemdirbiams, norintiems pamatyti Panevėžio dramos teatro spektaklius, nebereikia važiuoti iš namų. Panevėžiečiai aktoriai dabar kiekvieną mėnesį su naujausiais pastatymais nuvyksta į šio rajono kolūkius, kultūros namus. Tokia rokiškėnų žemdirbių ir aktorių draugystė numatyta neseniai pasirašytoje tarpusavio bendradarbiavimo sutartyje.

Panevėžio artistai dažnai svečiuojasi ir pas didžiausio respublikoje Krekenavos kiaulių penėjimo komplekso darbininkus, Pasvalio rajono "Vienybės" kolūkio žemdirbius, Ukmergės miesto kultūros namuose. Su šiais kolektyvais, taip pat su Panevėžio "Ekrano" gamykla teatras sudarė kūrybinio bendradarbiavimo sutartis. Šefuojamiems kolektyvams aktoriai pirmiesiems parodo savo naujausius pastatymus, rengia kūrybinius vakarus, padeda vietos meno saviveiklininkams. Ypač įdomūs būna dramos teatro vyriausiojo režisieriaus, TSRS liaudies artisto J. Miltinio, TSRS liaudies artisto D. Banionio, režisieriaus, respublikos liaudies artisto V. Blėdžio kūrybiniai susitikimai su periferijos žiūrovais.

Auga pramoninis miesto potencialas

Rytiniame Panevėžio pakraštyje, prie plento, vedančio į Kupiškį, pastatytas ištisas pramoninis kompleksas. Tai nauja miesto įmonė—Autoremonto gamykla. Jos monderniuose cechuose su šiuolaikine technika jau suremontuoti pirmieji automobiliai. Per metus gamyklos kolektyvas "antrąją jaunystę" sugrąžins beveik dviems tūkstančiams lengvųjų automašinų ir mokroautobusų.

Autoremonto gamykla—23-ioji miesto pramonės įmonė, pastatyta pokario metais. Dabar Panevėžio pramonė per vieną parą pagamina tiek produkcijos, kiek jos buvo patiekta vertotojams per pirmuosius dvejus pokario metus. Kineskopai televizoriams, langų stiklas, skaičiavimo mašinos, kabelių dirbiniai, mokykliniai baldai ir daugelis kitų gaminių su Panevėžio įmonių ženklais turi didelę paklausą užsienio rinkoje, jie siunčiami daugiau kaip į 40 socialistinių ir kapitalistinių šalių.

Nauji statiniai

"Versmė"—taip pavadintas naujasis kino teatras, kuris šiomis dienomis atvėrė duris žiūrovams. Pastato projektuotojai kūrybingai panaudojo lengvas aliuminio konstrukcijas, o išorės sienų apdailai—lietuviško granito tinką ir dolomito plokštes iš Pakruojo rajono karjerų. Dabar mieste veikia keturi kino teatrai, kurie vienu metu gali priimti 2200 žiūrovų.

Pernai sulaukęs šimtatūkstantojo gyventojo, miestas prie Nevėžio ir toliau sparčiai auga bei plečiasi. Vien šiemet panevėžiečiai gaus daugiau kaip 900 naujų butų. Daugiausia įkurtuvių numatoma statomame Klaipėdos gatvės gyvenamajame rajone. Čia jau dabar gyvena daugiau kaip 20 tūkstančių panevėžiečių, o kita tiek įsikurs per artimiausius ketverius-penkerius metus. Šiemet taip pat numatyta pastatyti tiltą per Nevėžį ir didelę užtvanką (ties Skaistakalnio parku), keletą vaikų darželių-lopšelių, keturioliktąją vidurinę mokyklą. Neseniai statybininkai paklojo pamatus būsimiesiems miesto Kultūros rūmams.

A. Ambraška

Tarybų Lietuva: rytojum čia niekas neabejoja

Už Naujametinio stalo Tarybų Lietuvos darbo žmonės sėdo su šventine ir optimistine nuotaika. Šventine, nes 1979-ųjų išvakarėse jie iškilmingai pažymėjo šešiasdešimtmetį, kai buvo įkurta Lietuvos Komunistų partija ir Nemuno krašte paskelbta Tarybų valdžia. Šis jubiliejus dar labiau įprasmino tą didžiulę socialinę ir ekonominę pažangą, kurią respublika pasiekė broliškoje tarybinių tautų šeimoje. Optimistine, nes šviesų rytojų jiems užtikrina naujosios TSRS ir Lietuvos TSR Konstitucijos, jų laikantis paruošti ir gruodžio mėnesį respublikos Aukščiausiosios Tarybos vienuoliktosios sesijos patvirtinti 1979 metų Lietuvos TSR valstybinis ekonominio ir socialinio vystymo planas bei valstybinis biudžetas.

Pastarieji dokumentai kiekvienam geros valios žmogui Tarybų Lietuvos pavyzdžiu parodo, kaip sėkmingai realizuojama TSKP XXV suvažiavimo parengta Tarybų šalies ekonominės ir socialinės pažangos, liaudies gerovės kėlimo programa. Imkime vieną labiausiai apibendrintų bet kurios šalies ekonomikos raidos rodiklių—nacionalines pajamas. Jos per trejus dešimtojo penkmečio (1976-1980) metus Tarybų Lietuvoje padidėjo daugiau kaip 8 procentais arba 410 milijonų rublių. 1979 metais Tarybų Lietuvos nacionalines pajamas palyginti su 1978-aisiais planuojama padidinti dar šešiais procentais, ir jos sudarys maždaug 5 milijardus 850 milijonų rublių.

Kapitalistinėje šalyje didžioji šių pajamų dalis pelnų pavidalu suplauktų į milijonierių kišenes, o socializmo sąlygomis visa ji tenka liaudžiai. Trys Lietuvos nacionalinių pajamų ketvirtadaliai šiemet, kaip ir paprastai, skiriami vartojimo fondui.

Vykdant TSKP XXV suvažiavimo nutarimus, 1979 metais visoje Tarybų Sąjungoje bus įgyvendinamos svarbios priemonės, užtikrinančios tolesnį tarybinės liaudies gyvenimo lygio kėlimą. Numatyta baigti sutvarkyti vidutiniškai apmokamų negamybinių liaudies ūkio šakų darbuotojų atlyginimą. Tarybų Lietuvoje ši svarbi socialinė-ekonominė priemonė bus įgyvendinama nuo rugsėjo mėnesio ir palies 300 tūkstančių žmonių.

Negalutiniais duomenimis, vidutinis mėnesinis darbininkų ir tarnautojų darbo užmokestis, neskaitant minėto atlyginimų sutvarkymo, visame liaudies ūkyje 1979 metais pasieks 161 rublį, o kolūkiečių darbo apmokėjimas—135 rublius. Tuo būdu, per ketverius penkmečio metus jie padidės atitinkamai 13,1 ir 19,3 procento.

Tačiau tarybinio žmogaus alga pasako dar ne viską. Labai svarbi vieta, tenkinant kultūrinius ir materialinius jo poreikius, tenka visuomeniniams vartojimo fondams. Iš jų gyventojams užtikrinamas nemokamas medicininis aptarnavimas ir mokslas, mokamos pensijos, pašalpos, stipendijos ir teikiamos kitos lengvatos. Antai švietimui, sveikatos apsaugai, sportui ir socialiniam aprūpinimui finansuoti 1979 metais vien tik iš respublikos biudžeto skiriama daugiau kaip 815 milijonų rublių—42 milijonais rublių daugiau, negu pernai. Taigi, norėdami paskaičiuoti realiąsias Lietuvos gyventojo pajamas, pridėkime prie jo darbo užmokesčio dar 431 rublį, kurie vidutiniškai kiekvienam teks iš visuomeninių vartojimo fondų.

Didžiulį dėmesį respublikos vyriausybė skiria gyventojų aprūpinimui butais gerinti. Šiemet iš visų finansavimo šaltinių numatyta pastatyti gyvenamųjų namų, kurių naudingas plotas sudarys milijoną 950 tūkstančių kvadratinių metrų. Vos ne pusė šių namų bus pastatyta kaimo vietovėse, kur žemdirbiai iš vienkiemių keliasi į gyvenvietes su miestiškais buities patogumais.

Šiemet daugiau kaip pusė ikimokyklinio amžiaus vaikų miestuose ir daugiau dešimtadalio jų kaimo vietovėse galės lankyti darželius ir lopšelius. Pagrindines mažylių išlaikymo išlaidas valstybė čia irgi prisiima sau.

Respublikoje bus toliau įgyvendinamas visuotinis privalomas vidurinis mokymas. 99 procentai moksleivių, baigusių vienuolikamečių bendrojo lavinimo mokyklų aštuntąsias klases, toliau mokysis įvairaus tipo mokyklose, suteikiančiose pilną vidurinį išsilavinimą. Šiemet iš viso Lietuvoje numatyta pastatyti naujų bendrojo lavinimo mokyklų 27 tūkstančiams vaikų.

Lietuva praktiškai jau išsėmė darbo resursus, prie retos įmonės nepamatysi skelbimo, kviečiančio joje dirbti. Todėl plečiamas ir tobulinamas kvalifikuotų darbininkų kadrų ruošimas. Šiemet jų gretas papildys apie 24 tūkstančius jaunuolių. Beveik 40 tūkstančių merginų ir vaikinų planuojama priimti į aukštąsias ir specialiąsias vidurines mokyklas. O į liaudies ūkį ateis 26 tūkstančiai kvalifikuotų specialistų, iš jų beveik 9 tūkstančiai, baigusių aukštąjį mokslą.

Respublikos valstybinis ekonominio ir socialinio vystymo planas numato toliau stiprinti kultūros švietimo įstaigų materialinę bazę, plėsti televizijos ir radijo laidas. Kaune bus užbaigti statyti IX forto memorialinis ir zoologijos muziejai, Radviliškyje, Šiluteje ir Trakuose pradėti statyti rajoniniai kultūros namai.

Žmonių sveikatai tausoti bus atiduota naudoti 1100 vietų ligoninėse. Numatyta baigti statyti respublikinės klinikinės ligoninės pirmąją eilę ir gimdymo namus Vilniuje, ligoninių korpusus Kaune, Jurbarke ir Varėnoje, reabilitacijos korpusą Didžiojo Tėvynės karo invalidams Druskininkuose, poliklinikas Vilniuje, Šiauliuose ir Telšiuose, keletą kaimo ambulatorijų. Metų pabaigoje respublikos ligoninėse galės vienu metu gydytis 40 tūkstančių žmonių.

Juozas Budrys

●

Geriausios melžėjos

Puikia tradicija Lietuvoje tapo profesinio meistriškumo varžybos. Štai Biržuose kiekvienos vasaros pradžioje savo jėgas ir sugebėjimus bando melžėjos. Šį kartą geriausios rajono melžėjos susirinko J. Janonio kolūkyje. Varžybų sąlygos žinomos: kas greičiau ir geriau išardys ir surinks melžimo aparatą, paruoš darbui ir pamelš karves.

Varžybų nugalėtoja tapo pernykštė laureatė Vabalninko tarybinio ūkio-technikumo atstovė G. Žilienė. Antrą vietą laimėjo "Jaunosios gvardijos" kolūkio melžėja E. Pilkauskaitė ir trečią—D. Andriunytė iš "Pergalės" kolūkio.

By William Pomeroy

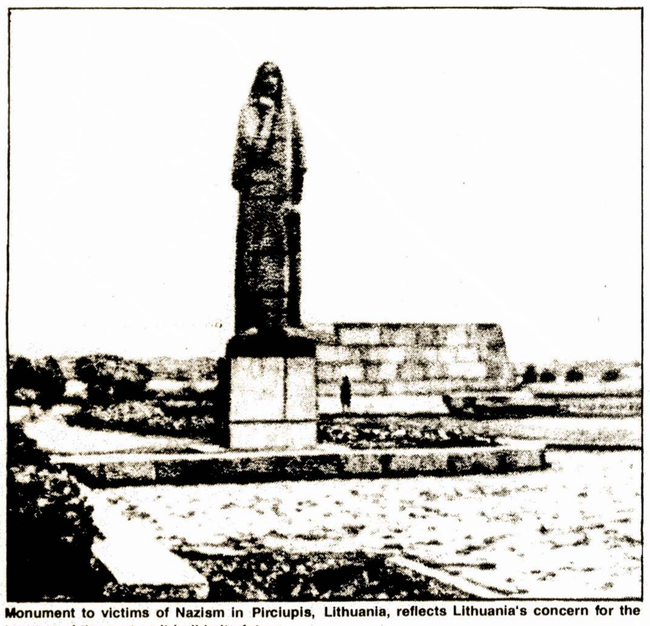

Monument to victims of Nazism in Pirciupis, Lithuania, reflects Lithuania's concern for the lessons of the past as it builds its future.

A landscape transformed by socialism

The Soviet Union lost 20 million of its citizens during World War II. Those who survived speak proudly of their nation's accomplishments since the defeat of the fascists. Sasha Pavlov is one such Soviet citizen.

Pavlov, now a **New Times** magazine correspondent, was a young man in his early twenties when the liberation of Nazi-occupied Lithuania took place in July-October 1944. He was a tank commander in an armored unit attached to the 3rd Byelorussian Front army that sped into Southern Lithuania, freeing Vilnius, Kaunas, Alytus, Mariempol and other cities and towns that had been in the Nazi grip for over three years.

In August of this year my wife, Celia Mariano, and I had a unique opportunity, during a visit to the Lithuanian republic, to accompany Pavlov, a friend of ours, as he retraced the campaign road that his Red Army unit followed in driving the Nazi invaders from his socialist motherland 34 years before.

Some of Pavlov's dearest comrades were killed in the liberation of Lithuania. He wanted to look for their graves, particularly for that of a fellow-officer whom he called "Sashka." And he wanted to meet again, if possible, people in whose homes he had stayed after the fighting in this region, while his army was regrouping for the further campaign into East Prussia that resulted in the capture of the Nazi stronghold then known as Konigsberg.

"The Lithuanian people gave us an extremely warm welcome in every town we entered," recalled Pavlov. His descriptions of the Lithuanians who climbed on his tank with flowers and morsels of the meager food left to them by the rapacious Nazis bore no resemblance to the propaganda that still goes on in the United States and elsewhere about the so-called "captive" Baltic republics.

Lithuania, which had become Soviet with the October Revolution and had been torn back to capitalism by the wars of intervention that followed, had been rejoined to the Soviet Union in 1940, barely a year before the Nazi invasion struck. Its people had made laborious efforts to transform their backward, poverty-stricken society and to advance toward socialism — building industry, transferring land from big landlords to the peasants, establishing people's power in all aspects of life — but they had been engulfed by Nazi rule within days.

That rule was savage and merciless. One-fourth of the population of Lithuania was murdered by the Nazis, who took terrible vengeance against those most active in building socialism. Villages were burned with all their inhabitants. Over 100,000 people were slaughtered in camps at one small town, Peneriai.

We visited the razed site of the ghetto in Kaunas where more than 50,000 Lithuanian Jews were penned and killed. Sasha had memories of a devastated land from which the Nazis had stripped 80% of existing industry and had tried to destroy everything else.

Lithuanians, however, fought back magnificently. There were 67 active partisan units in that small republic. They blasted Nazi communications lines as the Red Army advanced, and they prevented the fascists from burning many towns.

In Vilnius we met the chief editor of the newspaper of the Communist Party of Lithuania, **Tiesa** (Proud), Albertas Laurinciukas, an old friend of Sasha's, who offered to assist in Sasha's quest. He piled into our car with us. His Lithuanian readers, he said, would be fascinated by the story of such a journey.

As we drove through the countryside, I told him of the Lithuanian workers I used to know in Rochester, New York, who enthusiastically celebrated the restoration of Soviet power in their homeland in 1940. Also my wife and I mentioned that we had known Margaret Cowl, the Lithuanian-American Communist, and had heard her moving account of her return to developed socialism in Lithuania shortly before her death in 1974.

On hearing this, Laurinciukas embraced us and told us that he had accompanied Margaret Cowl during her visit. Cowl, we learned, is a hero of Lithuania. Furthermore, Laurinciukas presented us with a copy of a biography of Margaret Cowl that he had jointly authored. Published in 1977, in the Lithuanian language, it is entitled **A Difficult Path of Struggle.**

With these international threads tying our group together, we journeyed from Vilnius to Kaunas to Alytus to Kapsukas (formerly Marempol, now renamed after the former president of the Lithuanian Soviet Republic), looking for places familiar to Sasha from the days of the war. It was not easy for him to find sites that he could recognize. In the past 34 years the Lithuanian landscape has been transformed by socialist construction.

Where were the poor wooden houses? The Lithuanian countryside that we saw is dotted with clusters of brand-new, modern two-story houses of light gray brick and of the frames of others in the course of construction. It is part of the present rural reorganization process of gathering once-scattered peasant homesteads into centralized communities with modern stores, schools, sports and cultural facilities.

At last, in the small city of Kapsukas (once Mariempol) where new gleaming apartment blocks stand, Sasha found traces of what he was looking for. "Wait!" he shouted. "This is the place!" The driver braked hard to stop.

He ran down the road. We followed. Back among the trees, in a gardenlike spot, was a cemetery, perfectly kept. At the entrance two anti-tank guns, vintage 1944, stood on guardian pedestals. We walked down the rows of headstones. In their center was a tall monument, with figures of a Red Army man and Lithuanian partisans. The headstones all bore the names of Red Army officers of the ranks of captain to colonel. The names, the ranks, and the dates when killed in action, all killed in the liberation of Lithuania. Across the road, we learned, the Nazis had made a cemetery for their dead; the Lithuanian people had demanded its removal, and had taken the Soviet soldiers to their soil instead.

At last Sasha halted before a headstone. It bore the name of his comrade, Captain Alexander Redkin, killed in October 1944. On the grave Sasha placed a bunch of red carnations, flower of revolutionaries. Albertas Laurinciukas marvelled: "After 34 years he went straight to the grave of his friend."

We went back to the car and Sasha insisted we drive down the lanes until at last he asked to stop. It was before a small, low village-style house of wood, painted brown, with a picket fence around it, village style. "I lived here with another officer in the spring of 1945, before we took Konigsberg," said Sasha. "A kind old Lithuanian couple was our hosts."

As we stood in front of the house a man of about 60 came out, to see who this strange group was who was attracting the attention of the whole neighborhood. When Sasha told him why we were there, the man's face brightened and he effusively invited us all in.

A scene of joyous celebration ensued. The man and his wife were named Iozas and Iran Kazlauskas. It was the aunt of Iozas who had been the host of Sasha during the war. She had died but recently and he had inherited the house. Iozas called in his daughter and his son-in-law from another part of the house. They were all excited.

When Sasha related how he had been a tank commander who had been billeted in this house after defeating the Nazis, the family rushed to a cabinet and brought out glasses and a bottle of champagne (no doubt reserved for a special occasion) and opened a huge new box of chocolates that looked as if it had been a prized gift.

The toasts went around — to Lithuanian-Russian friendship, to those who had died fighting fascism, to international unity that had brought together in this room Lithuanians, a Russian, a Filipina and an American. We were not at all surprised to learn that the Kaslauskas family also knew of Margaret Cowl.

What did surprise my wife and me when we entered the house, that simple village house, was that the family was engaged in watching a program on their color television set. The rooms were as neat and well-furnished as those in big city apartments, and we had the feeling sitting there as the champagne flowed and the family shook Sasha's hand that the celebration was not just for the liberation that Sasha embodied, but for the socialist development, prosperity and peace and security that it had brought to them all.

Sasha's return, the impressive changes on the land he had helped to free, and that scene of spontaneous hospitality in a Lithuanian workers' home was to us a vivid experience of life and relationships in the Soviet family of peoples.

DAILY WORLD

ST. PETERSBURG, FLA.

Ačiū visiems

Didelis ačiū Lietuvos Piliečių Klubui, L. D. L. D. 45-tai kuopai ir Dainos Mylėtojų Chorui už dovaną ir visiems, kurie atsiuntėt atviručių su pasveikinimais mūsų 50 metų vedybų sukakties ir mano 70 metų sukakties taip pat už gerus ir skanius pietus. Čia siunčių $50 čekį, tai bus auka "Laisvei nuo mūsų abiejų.

VIOLET ir **STASYS KUZMICKAI**

FAIRVIEW, N. J.

Padėka

Dėkojame visiems draugams, giminėms bei pažįstamiems, lankiusiems mūsų mielą gyvenimo draugą ir tėvą Jurgį Stasiukaitį atsiskyrusį iš mūsų tarpo birželio 1 d., laidotuvių namuose bei palydėjusiems į krematoriumą.

Širdingai dėkojame "Laisvės" administratorei Ievai Mizarienei už taip jautrus ir malonius žodžius pasakytus angliškai ir lietuviškai koplyčioje išvakarėse laidotuvių. Taipgi esame dėkingi Aido choro vadovei Mildred Stensler ir choro solistui Victor Becker už pritaikytą muziką tam vakarui.

Vienu žodžiu, dėkojame visiems už palengvinimą mums pakelti šią sunkią valandą ar tai buvo žodžiu, atviruku, laišku, gėlėmis bei per spaudą. Visiems nuoširdžiai dėkojame.

Prisiminimui mielojo mano vyro Jurgio skiriu "Laisvei" $100.

Žmona—SOFIJA STASIUKAITIENĖ
Sūnus—FRANK BRAZINSKAS ir **Šeima**

WINDSOR, ONT., CANADA

Mirus

Eleanor Wetzler-Stakovaitei

Reiškiame gilią užuojautą jos vyrui Dick, dukroms, tėvams Stakovams, tetai Elenai Redikevičiūtei Lietuvoje ir visiems artimiesiems.

M. ZEAKAS ir **Dukros:**
GERALDINE MILLER
MARY ANN JARSKI
Rockville, Md.

ST. PETERSBURG, FLA.

Mirus

Agnes Yureff-Jurevičienei

Nuoširdžiai reiškiame gilią užuojautą dukrai Olgai Abeles, St. Petersburg, Fla.; sesutei Helen Kudirkienei ir jos šeimai, Linden, N. J.; taipgi giminėm ir draugam čia ir Lietuvoje.

Mes liūdime kartu netekę mylimos Agnės.

JULIA S. YUREVITZ ŠEIMA
Ft. Lauderdale, Fla.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.
104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

Tarp lietuvių

Praėjusį mėnesį JAV viešėjo daktaras J. Bakšys iš Kauno. Jis buvo iškviestas pas gimines Chicagoje, o grįždamas į namus sustojo keliom dienom New Yorke. Ta proga daktaras apsilankė "Laisvės" pastogėje.

* * *

Praėjusį penktadienį LDS ekskursantai iš Lietuvos grįžo namo, o "Laisvės" ekskursantai tą pačią dieną išvyko į Lietuvą. Jie grįš namo liepos 13 d.

* * *

Šeštadienį tarybiniu laivu "Kazakstan" išvyko žurnalistai Jonas ir Banga Lukoševičiai. Būrys jų artimųjų palydėjome draugus į laivą. **Ieva**

NEPOPULIARŪS RECEPTAI

Savo pašlijusią įtaką šiuolaikiniame pasaulyje katalikų bažnyčia mėgina pataisyti, įsitvirtindama besivystančiose šalyse. Pagal katalikiškai krikštytų žmonių skaičių šiandien pirmą vietą užima jau nebe Europa. Ją smarkiai lenkia Amerika. Pietų Amerikoje dabar priskaičiuojama daugiau kaip trečdalis viso pasaulio katalikų. Didžiausiomis katalikiškomis šalimis laikomos Brazilija ir Meksika.

Bet atidžiau pasižiūrėję į katalikybės praktiką Pietų Amerikoje, pamatysime, kad šis įsitvirtinimo procesas ne toks jau sėkmingas. Daugelis Pietų Amerikos kunigų neturi didesnės įtakos tikintiesiems, nes trečdalis jų yra nevietinės kilmės. Apskritai čia kulto tarnų dar neperdaugiausia. Užtat veikia tūkstančiai spiritistų centrų, kuriems priklauso ne tik negrai, mulatai ar metisai, bet nemažai ir baltųjų varguomenės. Rimtą konkurenciją katalikybei Pietų Amerikoje daro protestantizmas, vietiniai kultai. Kaip rodo įvairios apklausos, "katalikiškiausiame" kontinente tik kas dešimta moteris ir kas trisdešimtas vyras klausosi mišių.

Tačiau, kaip parodė neseniai įvykusi trečioji Lotynų Amerikos vyskupų konferencija, didžiausią rūpestį Vatikanui kelia labai prieštaringi Pietų Amerikos katalikų bažnyčios santykiai su nacionaliniu ir socialiniu išsivaduojamuoju judėjimu, kurio čia negali nuslopinti ir žiauriausi diktatoriški režimai. Daugiama aukštesniosios dvasininkijos priklauso dešiniajam bažnyčios sparnui ir eina kartu su stambiuoju kapitalu, latifundijų savininkais ir kariuomene. Tačiau nemažai eilinių kunigų ir net vyskupų patraukė darbo žmonių išsivaduojamasis judėjimas. Apie šimtą Pietų Amerikos dvasininkų jau žuvo nuo policijos rankų, maždaug septyni šimtai patyrė įvairaus pobūdžio represijų. Diktatoriškiems režimams priešiškai nusiteikusi dvasininkijos dalis mėgina pritaikyti "dievo žodį" prie nacionalinio ir socialinio išsivadavimo judėjimo.

Prieš porą metų, Riobambos vyskupo L. Proano pakviesta, į Peru buvo susirinkusi aptarti bažnyčios reikalų grupė kairiųjų Pietų Amerikos dvasininkų. Kunigų seminariją, kur turėjo įvykti pasitarimas, apsupo ginkluotas policijos būrys ir išsivarė jo dalyvius į karo kalėjimą. Po įvairių tardymų užsienio svečiai buvo išsiųsti iš šalies. Pietų Amerikos ultradešiniosios reakcijos sluoksniai pakėlė triukšmą spaudoje dėl "raudonųjų vyskupų," nors kai kurie šio pasitarimo dalyviai, nepritariantys reakciniams režimams, kartu yra pasireiškę kaip antikomunistai.

Meksikoje, į Pueblą, į trečiąją Lotynų Amerikos vyskupų konferenciją, įvykusią šių metų pradžioje, susirinko toli graži nebe kairieji Pietų Amerikos dvasininkai. Tarp dviejų šimtų aukštųjų dvasininkų čia buvo ultradešinysis konservatorius Bogotos arkivyskupas kardinolas M. Dukvė, pelnęs nebe kapeliono, o Kolumbijos kariuomenės generolo laipsnį, vyskupas F. Lareinas—ištikimas Pinočeto gynėjas iš Čilės, Peru vyriausiasis kariuomenės kapelionas vyskupas M. Kastro ir kiti. Aukštųjų Pietų Amerikos dvasiškių konferenciją savo apsilankymu pagerbė popiežius Jonas Povilas II. Ar prisidėjo šis dievo vietininko apsilankymas prie Amerikos pavertimo "katalikiškiausiu" kontinentu?

Plačiosios Pietų Amerikos tikinčiųjų masės laukė, kad naujasis popiežius pasmerktų kapitalizmą, kurio socialiniai ir politiniai padariniai šiame žemyne ypač skaudūs (didžiulė turtinė nelygybė, masinis nedarbas, žiaurios policijos represijos, kariniai režimai). Bet dar skrisdamas virš Atlanto Jonas Povilas II savo interviu žurnalistams pasmerkė . . . išsivadavimo teologiją, kaip neevangelinę, klaidingą. O atidarydamas konferenciją, dievo vietininkas stačiai pareiškė, kad laikyti Kristų politiku, maištautoju ir revoliucionieriumi yra nesuderinama su bažnyčios mokymu. Tokiu būdu buvo kategoriškai atmesta populiari ne tik Pietų Amerikoje, bet ir Afrikoje bei kituose besivystančiuose regionuose "Išsivadavimo kristologija."

Popiežius pareiškė, kad bažnyčia negalinti eiti nei su kapitalizmu, nei su komunizmu, o turinti rasti trečią kelią. Tačiau besivystančių šalių tautos vis labiau supranta, kad jokio realaus trečiojo kelio nėra. Todėl joms pasirodė tušti dievo vietininko įtikinėjimai, jog katalikų bažnyčia einanti su neturtingaisiais, su vargstančiomis Pietų Amerikos liaudies masėmis. Popiežius negalėjo joms pasiūlyti nieko konkretaus ir aiškaus, pademonstruodamas, kaip toli yra katalikų bažnyčia nuo darbo žmonių žemiškųjų poreikių.

Maža naudos Lotynų Amerikos pavertimui "katalikiškiausiu" kontinentu duos popiežiaus vizitai į šį žemyną, kol šventasis sostas tebemėgina siūlyti vargstančioms liaudies masėms tik maldas ir dangaus karalystę už kančias žemėje. Tuo pačiu katalikų bažnyčia stoja prieš dekolonizacijos procesą Pietų Amerikoje, eina kartu su pikčiausiais darbo žmonių priešais. **P. Pečiūra**

MIAMI, FLORIDA

Po ilgos ir gražios saulėtos žiemos, atėjo ir šilta nelaukta vasara. Pas mus sezoninis laikas jau užsibaigė ir svečiai turistai jau išvažinėjo. Tačiau oras dar gražus ir vanduo šiltas. Pliažuose žmonių žymiai sumažėjo. Bet mūsų Socialio Klubo patalpose duodami pietūs kas sekmadienį ir žmonių susirenka skaitlingai. Birželio 17 dieną buvo iškilmingai atžymėta Tėvų Diena. Buvo pietūs su menine programa. Publikos prisirinko pilna salė.

Malonu buvo matyti mielus svečius menininkus iš N. J., New Yorko Aido Choro mokytoją Mildred Stensler ir solistą Victor Becker, kurie atvyko į saulėtą Floridą praleisti atostogas ir sutiko dalyvauti mūsų programoje.

Dvyliktą valandą buvo pateikti pietūs. Paskui sekė įvairi ir ypatingai graži programa. Svečių perstatytoja M. Koch, pasveikinus svečius, pakvietė Aido Choro Moterų Sekstetą, kuris atidarė programą, sudainuodamas kelias dainas vadovybėje Marytės Nevins. Po to ėjo solo ir duetai—Marytė Nevins su Helen Chelkiene ir Marytė Nevins su Victor Becker. Daugiausia teko dainuoti Victor Beckeriui. Programą užbaigė duetas Victor Beckeris ir Augustinas Iešmanta. Solistams ir duetams akompanavo Mildred Stensler, o sekstetui Marytė Nevins.

Visi programos pildytojai savo pareigas atliko labai gražiai. Juos publika palydėjo audringais aplodismentais ir apdovanojo gėlėmis.

Tai buvo tikrai puiki programa. Mes esame labai dėkingi svečiams Mildred Stensler ir Victor Becker. Gaila, kad mūsų Aido Choras visas negalėjo dalyvauti programoje. Mat, vieni choristai jau atostogauja, kiti yra susirgę bei dėl kitų priežasčių negalėjo susirinkti. Po programos ir vaišių parengimo dalyviai prie muzikos dar pasišoko ir vadovaujant energingajai New Yorko Aido Choro mokytojai M. Stensler kartu su ukrainiečiais choristais, kurie sekmadieniais čia su mumis dalyvauja, padainavo kelias dainas rusiškai.

Lietuvių Socialio Klubo vardu dėkoju visiems, kurie darbavosi: Valentinai ir Alekui Nevins, kurie pagamino skanius pietus; J. Smalenskui už prirengimą stalų; M. Navickienei, M. Bružienei ir N. Iešmantienei, kurie kitus darbus atliko. Emilija Aimantienė atvežė gėlių iš savo darželio. Ačiū jai.

Po birželio 24 dienos Klube jau nebebus duodami pietūs. Viena, kad gazolino stoka, antra—Valentina, Alekas ir Juozas Nevinsai atostogaus. Reikia pažymėti, kad jie per visą šį sezoną gamino pietus visiems Klubo renginiams, visoms pramogoms, o jiems talkininkavo prie stalų bei kitus darbus atliko M. Navicky, N. Iešmantienė, M. Koch, A. Iešmanta, Fr. Mankauskas ir eilė kitų draugų. Visiems linkime linksmų atostogų.

Klubas vėl atsidarys rugsėjo 2 dieną.

Tad iki pasimatymo!

N. Iešmantienė

Demokratai pasirinko New Yorką

Washingtonas. — Demokratų Partijos vadovybė nutarė nacionalinę konvenciją nominavimui kandidato į prezidentus ir 1980 metais laikyti didžiajame New Yorke, Madison Garden salėje. Detroitas labai smarkiai konkuravo, bet pralaimėjo. Taipgi varžėsi ir Philadelphija. New Yorkas tokiems sąskrydžiams turi visus parankumus. Be to, New Yorko valstija yra didžiausia valstija ir joje laikymas konvencijos padės Demokratų Partijai laimėti rinkimus. Tokios išvados, matyt, priėjo partijos komiteto dauguma.

BRIEFS

The Queens Council on the Arts will be sponsoring Summer Diversions at the Queens Theatre in the Park in Flushing Meadows. There will be a Children's International Series every Wednesday, Thursday and Friday at 11 a. m. and 1 p. m. consisting of mime, puppet shows, jazz theatre, concerts and much more. On Friday evenings at 7:30 p. m. there will be dance and theatre, on Saturday evenings at 8 p.m. there will be concerts, and on Sundays at 3 p. m. and 7:30 p. m. there will be ethnic festivals including dance and music from around the world. A different country will be represented each week. For further information call the Council on the Arts at 291-1100.

* * *

Too much sugar in your diet can turn your personality sour, make you depressed and hostile.

"Sugar can literally change a personality," said Dr. Bruce Halstead, a biotoxicologist and a top consultant for the World Health Organization.

* * *

"The kids on this block don't jump rope, play handball or hopscotch," an angry Harlem parent had said recently, "because the streets and the sidewalks are filled with people buying and selling drugs."

* * *

Friends of the Parks, a group whose goals are the preservation and appreciation of city greens, are sponsoring walking and bicycle tours. For a flyer with a complete schedule you can call the **Friends of the Parks** at 861-9696.

* * *

Regulations and red tape governing business activities in the United States are costing the average family of four more than $1,850 a year, researchers at Washington University in St. Louis reveal.

* * *

Little has been heard in recent years from Bernadette Devlin, a tempestuous representative of Northern Ireland's Roman Catholics. Ten years ago, at the age of 22, she became the youngest woman ever to sit in the British Parliament, and for the next few years she was an international symbol of militance. Then in 1974 she lost her seat in Parliament and dropped out of politics after marrying a schoolteacher, Michael McAliskey.

Now she is back. In recent months, Britain has come under attack on charges of violating human rights in Ulster, and along that line, as Bernadette Devlin-McAliskey, she is offering herself as an "antirepression candidate" for one of three seats assigned to northern Ireland in the 410-member European Parliamentary Assembly.

It is the first time elections have been held for the Assembly, which sits in Strasbourg, France. Until now, members were nominated by the political parties in each Common Market country. **[The New York Times]**

Bernadette Devlin in 1977

Ilse

Our Most Important Responsibility Right Now

Our homes, our jobs, our taxes and our future hang in the balance between peace and war. Send the following demand right-away to your senator in Washington. The address is simple: Senate Office Building, Washington, D. C. 20510.

Dear Senator:

The New Strategic Arms Limitation Treaty (SALT II) signed by President Carter and President Brezhnev in Vienna is in our national interest, politically and militarily, as President Carter has stated many times.

This is also the well-considered view of many other responsible political and military leaders and analysts, at home and abroad.

I believe that if SALT II is not ratified by the Senate, our insecurity will be further increased. History has clearly demonstrated that the arms race has not furthered the cause of our security and therefore is not in our national interest.

The fundamental question is: Are we more or less secure than we were when World War II ended in 1945? The answer is, as both you and I know, that we are much more insecure.

We, you and I, must begin to turn this potentially tragic state of affairs around. Approving SALT II can help begin the process.

I urge you, in the name of humanity, to ratify SALT II when it reaches the Senate floor. Over 80% of the American people have expressed their approval of SALT II in a poll. Your vote should and must express their will.

ILSE